

ACTIVITEITENVERSLAG

2018

Provincie
Antwerpen

INHOUD

Deel I: Beleid

1.1	Missie POM	1
1.2	Relevante doelstelling en actieplannen van de provincie Antwerpen	
1.3	Organisatiestructuur POM Antwerpen	2
1.3.1	Leden Directiecomité	
1.3.2	Leden Raad van Bestuur	
1.3.3	Dagelijks bestuur	3
1.3.4	Bedrijfsrevisoren en commissarissen	
1.4	Beleidseffecten	

Deel II: Acties

I BEDRIJVENTERREINEN

1.1	Boom Krekelenberg 1	8
1.2	Brecht/Schoten/Brasschaat Kloosterveld	9
1.3	Duurzame acties op bedrijventerreinen	10
1.4	Essen Rijkmaker	11
1.5	Glastuinbouw	13
1.6	Interreg-project DOEN	14
1.7	Hemiksem Heemsdaalstraat	15
1.8	Kalmthout Rijkmaker	16
1.9	Kanaalkant	17
1.10	Kennisnetwerk BTM	18
1.11	Niel verkaveling Cornelis	19
1.12	Lier Duwijck 2	20
1.13	Lier Duwijckpark vzw	21
1.14	Oelegem Ter Straten	21
1.15	Rumst Catenberg & Stuyvenberg	22
1.16	Rumst ontginningsgebied	23
1.17	Sint-Katelijne-Waver Veiling Zuid	24
1.18	Smart Energy Link – SEL	25
1.19	Waterstofregio 2.0	26
1.20	Willebroek-Noord	27
1.21	Willebroek Zuid en Centraal	28
1.22	Wilrijk Terbekehof	29
1.23	Zandhoven Vaartstraat	31

II BEDRIJFSINFRASTRUCTUUR

2.0	Wetenschapspark Universiteit Antwerpen	33
2.1	Park	33
2.2	Incubator Darwin	34
2.3	Doorgroeigebouw Archimedes	34
2.4	Multifunctionele bedrijfshal	34

2.5	LOG!Ville	35
2.6	Wetenschapspark: ecosystemen	36

III BEDRIJFSVERSTERKENDE PROJECTEN

3.1	Investeringspromotie	37
3.2	The Antwerp Forum	37
3.3	I ² PCC Interprovinciaal Internationaliseringsproject China Cleantech	38
3.4	Facilitatie samenwerkingen hoger onderwijs	39
3.5	Missies en bezoeken	40
3.6	Inkomende delegaties	40
3.7	Speerpuntsector creatieve economie: Designplatform ANTWERP. POWERED BY CREATIVES	40
3.8	Zo Werkt Het	41
3.8	We Are Chemistry	42

DEEL I BELEID

1. Missie POM

Volgens haar oprichtingsdecreet heeft POM Antwerpen als missie het verbeteren van de ruimtelijke infrastructuur voor de vestiging van het bedrijfsleven door duurzame bedrijventerreinontwikkeling en bedrijvencentra.

Verder leidt POM projecten ter versterking van het bedrijfsleven en gebruikt daarbij een aantal speerpuntsectoren als leidraad: de logistiek, de bouwsector, de chemie en life sciences, de creatieve industrie en de agro industrie.

POM doet ook aan investeringspromotie: promotie van de eigen projectontwikkeling, maar ook regio-promotie naar China. POM Antwerpen heeft hiertoe een kantoor en een medewerker in Chongqing.

2. Relevante doelstelling en actieplannen van de provincie Antwerpen

POM Antwerpen vormt het instrument waarmee de provincie Antwerpen haar sociaaleconomisch beleid uitvoert. Zij draagt bij tot de bevordering van de sociaaleconomische ontwikkeling van de provincie Antwerpen, met name door de ondersteuning en uitvoering van de sociaaleconomische projecten. Zij onderbouwt bovendien de provinciale sociaaleconomische strategie via ontwikkeling, uitvoering en begeleiding van projecten.

Om de missie, zoals beschreven in POM-decreet van 7 mei 2004, te realiseren zal POM Antwerpen bijdragen tot het voeren van een duurzaam economisch beleid in de provincie Antwerpen en dit door middel van de volgende strategische uitvoeringstaken:

- projecten gericht op de versterking van de infrastructuur tot vestiging van de bedrijven, waarbij de realisatie van eigen bedrijvencentra voorop staat;
- projecten gericht op een efficiënte aanwending van de bedrijfsinfrastructuur, waarbij het duurzaam gebruik van bedrijvencentra wordt gestimuleerd;
- actieve bijdrage in het beheer van bestaande en geplande bedrijvencentra door middel van het invoeren en uitvoeren van bedrijventerreinbeheer;
- projecten gericht op het CO₂-neutrale energieverbruik van de bedrijven op de bedrijventerreinen in de provincie Antwerpen;
- actieve deelname aan de realisatie, het beheer en de exploitatie van de Antwerpse bedrijvencentra, incubatie- en innovatiecentra, wetenschapsparken, multifunctionele gebouwen en doorgangsgebouwen;
- projecten gericht op een bedrijfsversterkend karakter volgend uit samenwerking waarbij o.m. kwaliteitsoptimalisering, innovatieondersteuning, internationalisering en duurzaamheid belangrijke indicatoren zijn;
- ondersteuning van de provincie Antwerpen bij de realisatie van een duurzaam sociaaleconomisch beleid;
- uitvoering projecten ter ondersteuning van het speerpuntsectoren- en innovatiebeleid van het provinciebestuur. Hierbij wordt bijzondere aandacht besteed aan zorginnovatie en zorg economie, creatieve industrie en detailhandelbeleid
- uitvoering van of ondersteuning bij flankerende arbeidsmarktprojecten
- instaan voor het beheer en uitbating van het Milieutechnologiehuis in Mol en het parkeergebouw te Geel
- uitvoering projecten ter ondersteuning van het detailhandelbeleid (inclusief baanwinkelbeleid) en het lokaal economisch beleid van PROVANT

- Adviseren van DEIS en actief participeren aan overleg bij de opmaak van de Nota Ruimte voor de deelgebieden bedrijvigheid, detailhandel en energie.
- het voeren van een actief, resultaatgericht beleid om buitenlandse investeerders op te sporen, te ondersteunen en te helpen hun investeringen in de provincie te verankeren.

3. Organisatiestructuur POM Antwerpen

POM, juridisch en werking

- Opggericht per decreet in 2004 en gestart in 2006
- Publiekrechtelijke instelling met eigen rechtspersoon
- Rechtsopvolger van de GOM, Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij
- Elke Vlaamse provincie heeft een POM

Verhouding POM met provincie en met Vlaanderen

- Uitvoerder sociaal-economisch beleid van de Provincie Antwerpen
- POM heeft een beheersovereenkomst met de Provincie Antwerpen

1.3.1 Leden Directiecomité

Het directiecomité staat in voor de dagelijkse leiding van POM Antwerpen en bestaat uit de voltallige deputatie. De gouverneur, de provinciegriffier, algemeen directeur POM en departementshoofd SESE zijn waarnemende leden.

Samenstelling van het directiecomité:

Cathy Berx, waarnemer

Ludwig Caluwé, voorzitter

Jan De Haes

Kathleen Helsen

Luk Lemmens, eerste ondervoorzitter

Danny Toelen, waarnemer

Luc Broos, waarnemer

Maarten Puls, waarnemer

1.3.2 Leden Raad van Bestuur

Artikel 10 van de statuten bepaalt dat de raad een voorzitter en (een) ondervoorzitter(s) kiest onder de gedeputeerden.

Artikel 11 van de statuten bepaalt dat de raad van bestuur bestaat uit 15 stemgerechtigde leden, aangeduid door de provincieraad, waarvan :

- 11 leden namens de provincie : als vertegenwoordigers van de provincie komen enkel de leden van de deputatie en de provincieraad in aanmerking.
 - 2 leden namens de werknemersorganisaties, voorgedragen door de raad van bestuur van de vzw Erkend Regionaal Samenwerkingsverband Provincie Antwerpen.
 - 2 leden namens de werkgeversorganisaties, voorgedragen door de raad van bestuur van de vzw Erkend Regionaal Samenwerkingsverband Provincie Antwerpen.
- De aanduiding van de vertegenwoordigers van de werkgevers- en werknemersafvaardiging

voor de Raad van Bestuur POM provincie Antwerpen vanuit het ERSV provincie Antwerpen VZW is voorzien op diens Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering op 1 juli 2019.

De mandaten worden als volgt verdeeld : 5 N-VA, 2 CD&V, 2 Groen, 2 Vl. Belang.

Samenstelling van de raad van bestuur:

Ludwig Caluwé (CD&V), voorzitter
Wendy Weckhuysen (CD&V)
Mireille Colson (N-VA)
Seppe Gys (N-VA)
Luk Lemmens (N-VA), ondervoorzitter
Isabelle Vrancken (N-VA)
Ilse Jacques (N-VA)
Wim Verheyden (VB)
Stefan De Winter (VB)
Diederik Vandendriessche (Groen)
Louis Schoofs (Groen)

1.3.3 Dagelijks bestuur

Luc Broos, Algemeen Directeur
Jan Blancke, Directeur Bedrijventerreinen
Chris Claessens, Diensthoofd Administratie, HR & ICT

1.3.4 Bedrijfsrevisoren en commissarissen

Grant Thornton Bedrijfsrevisoren CVBA, Potvlietlaan 6, 2600 Antwerpen, BE 0439 814 826
Luc Deltour (commissaris)

4. Beleidseffecten

POM Antwerpen engageert zich om acties op te zetten om provinciale doelstellingen en actieplannen te realiseren. De doelstellingen en actieplannen zijn:

1. projecten gericht op de versterking van de infrastructuur tot vestiging van de bedrijven, waarbij de realisatie van eigen bedrijvenzones voorop staat;
2. projecten gericht op een efficiënte aanwending van de bedrijfsinfrastructuur, waarbij het duurzaam gebruik van bedrijvenzones wordt gestimuleerd;
3. het invoeren en uitvoeren van bedrijventerreinbeheer;
4. projecten gericht het stimuleren van samenwerking van de bedrijven in onze provincie;
5. realisatie, het beheer en de exploitatie van de Antwerpse bedrijvent centra, incubatie- en innovatiecentra, wetenschapsparken, multifunctionele gebouwen en doorgangsgebouwen;
6. uitvoering projecten ter ondersteuning van het speerpuntsectorenbeleid van de Provincie Antwerpen;

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 1:

- **Boom, Krekelenberg I:** oplossen waterproblematiek door heraanleg waterinfrastructuur (riolering, grachten) en dit in combinatie met het geplande fietspad langs de Industrieweg.

- **Hemiksem, Heemsdaalstraat:** in 2018 ging de realisatie van start voor de aanleg van een nieuwe openbare weg Heemsdaalstraat, nodig voor de ontsluiting van vier bedrijven.
- **Rumst, herwaardering verouderde bedrijventerreinen Catenberg en Stuyvenberg:** met het oog op de aanleg van een rotonde met aansluitingsweg, ecologische buffer en herinrichting openbaar domein werd een 'Intentieverklaring realisatie' afgesloten tussen POM, gemeente Rumst en de eigenaars Wienerberger en Kerkstoel.
- **Rumst, sanering ontginningsgebied:** in het najaar van 2018 werd een participatietraject gevolgd om de morfologie en invulling van het gebied na de sanering vorm te geven samen met de omwonenden.
- **Wilrijk, Terbekehof: heropwaardering bedrijventerrein.** De wegenis- en rioleringswerken van fase 1 Oudebaan werden in mei 2018 afgerond

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 2:

- **Subsidie voor Duurzame Acties op Bedrijventerreinen:** ondersteuning wordt geboden aan samenwerkingsverbanden tussen bedrijven die concrete initiatieven nemen in het kader van 'duurzame bedrijventerreinen'. In totaal heeft POM Antwerpen in 2018 7 projectaanvragen ontvangen en goedgekeurd voor ondersteuning.
- POM Antwerpen neemt deel als projectpartner aan het project "**Waterstofregio 2.0**" in kader van het **Interreg V programma Vlaanderen – Nederland**. POM onderzoekt op een selectie van bedrijventerreinen binnen haar werkingsgebied innovatieve oplossingen in het kader van productie en gebruik van waterstof als energiedrager. De volgende bedrijventerreinen werden gekozen om binnen de haalbaarheidsstudie te onderzoeken:

- Rijkmaker - Kalmthout/Essen
- Pullaar-Puurs

- **Wilrijk, Terbekehof: plan voor aanleg warmtenet, verbeterde waterhuishouding.**

Als **tweede fase** in de realisatie van het masterplan en beeldkwaliteitsplan Terbekehof wordt de Terbekehofdreef, de Dynamicalaan en een deel van de Moerelei (tussen de Fotografielaan en de Terbekehofdreef) vernieuwd. Dit houdt o.a. de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel met collectieve waterbuffering en de aanleg van een warmtenet in. De partners in dit project zijn POM Antwerpen, District Wilrijk, Stad Antwerpen, rio-link en ISVAG.

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 3:

- **VZW Duwijckpark**

De VZW Duwijckpark werd opgericht in 2006 bij de opening van het industrieterrein Duwijck 1 met de bedoeling een duurzaam gemeenschappelijk onderhoud van het terrein te organiseren. In 2018 heeft de VZW - in samenwerking met de stad - het initiatief genomen om meer in te zetten op een betere modal shift voor woon/werkverkeer, een natuurlijke inrichting van de groenstroken op het terrein (zowel privé als openbaar) en een betere beveiliging dmv camera's.

- **Wetenschapspark Universiteit Antwerpen Niel**

POM Antwerpen beschikt op het park over 55.000 m² te ontwikkelen vloeroppervlakte. Deze ruimte kan worden ingenomen door bedrijven die wensen te investeren in een eigen bedrijfspand of door eigen projectontwikkeling waarbij POM ruimte realiseert en deze verhuurt. POM wil de

interesse voor het wetenschapspark maximaal valoriseren. De unieke kans biedt zich aan om echt werk te maken van een innovatieve bedrijfscluster rondom de Universiteit Antwerpen. Daarom vangt POM in 2018 aan met de plannen voor de ontwikkeling van (1) een multifunctionele bedrijfshal van 1.500 m² netto vloeroppervlakte en (2) een gebouw op maat van VIL (Log!Ville). Met het oog op de overdracht aan de gemeente Niel van het openbaar domein heeft POM het, op verzoek van de gemeente Niel, een opsmuk gegeven.

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 4:

Gezien de aanwezige expertise en ervaring en hun vele contacten met de provinciale stakeholders heeft VLAIO de POMs gemandateerd om een Kennisnetwerk BTM op te richten, uit te bouwen en te managen in de periode 2017 - 2019.

Per provincie / POM is er een single point of contact (SPOC). Bij dit aanspreekpunt kunnen bestaande en opstartende bedrijventerreinverenigingen, evenals lokale besturen en ontwikkelaars of beheerders van bedrijventerreinen terecht voor eerstelijnsadvies met betrekking tot BTM.

Vanuit POM Antwerpen werden in 2018 onder andere volgende acties ondernomen:

- organisatie van een provinciaal netwerkevent in Stadsbrouwerij De Koninck, waarop een veertigtal vertegenwoordigers van bedrijventerreinverenigingen en lokale besturen aanwezig waren;
- publicatie van diverse nieuwsartikels en best practices op de website en in de BTM-nieuwsbrieven;
- eerstelijnsadvies aan verschillende bedrijventerreinverenigingen en lokale overheden. Er werden 17 vragen gesteld aan – en beantwoord door de SPOC van de provincie Antwerpen, in hoofdzaak rond de thema's mobiliteit en vervoer, en oprichting, financiering en werking van een bedrijventerreinvereniging.

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 5:

- Exploitatie Incubator Darwin

In 2018 maakte incubator Darwin haar derde werkingsjaar rond. Jonge, innovatieve bedrijven die openstaan voor samenwerking met de universiteit werken er hard aan hun toekomst. Vandaag huisvesten we een 20tal bedrijven, goed voor een bezetting van 97%.

- Bouw Multifunctionele bedrijfshal

De realisatie van deze multifunctionele bedrijfshal op het wetenschapspark te Niel moet een oplossing bieden aan bedrijven die box-in-box laboruimte wensen te installeren, bedrijven die nood hebben aan meer rudimentaire werkateliers of opslagruimten. Ter uitvoering van dit project heeft POM Antwerpen in overleg met UA en UZA in 2018 een bestek klaargemaakt voor een openbare aanbesteding voor de bouw van vier cleanrooms klasse B.

- Bouw Log!Ville

Het gebouw van 2000 m² omvat een virtueel gedeelte (800 m²) met o.a. multimedia materiaal en virtual reality, een fysiek modulair gedeelte met variabele zones (500m²), een open test gedeelte (400m²) voor bedrijven en onderzoeksinstellingen en een gedeelte kantoren en vergaderzalen (300m²). Het logistiek demonstratiecentrum creëert een inspirerende omgeving voor alle Vlaamse ondernemingen uit de logistieke sector om innovatieve technologieën en concepten, live en virtueel,

te demonstreren en te beleven. Eind 2017 werd dit EFRO-project goedgekeurd. Het directiecomité keurde op 22 november 2018 het gunningsverslag goed en gunde de opdracht voor de bouw van het centrum aan Cordeel nv uit Temse.

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 6:

- I²PCC: Interprovinciaal Internationaliseringsproject China Cleantech

Het directiecomité keurde in augustus 2018 de inhoudelijke, personeels- en financiële inbreng van POM Antwerpen in het project I²PCC goed. I²PCC is een interprovinciaal project dat de Vlaamse cleantech bedrijven laat kennismaken met het potentieel en belang van de Chinese markt, om zo samenwerkingen en projecten te stimuleren.

- Speerpuntsector creatieve economie: Designplatform ANTWERP. POWERED BY CREATIVES

Naast de eigen werking, ondersteunden POM en APBC ook enkele andere initiatieven die de waarde van creativiteit centraal stellen en Antwerpen als creatieve en innovatieve regio op de kaart zetten. Zo werden de schouders mee gezet onder Fashion Talks, georganiseerd door Flanders DC, de conferentie Integrated, van Sint Lucas (KdG Hogeschool) en het driedaags creatief festival 'Us by Night', een initiatief van Antwerpse creatieve ondernemers met internationale ambitie.

- We Are Chemistry

We Are Chemistry verzamelt bedrijven uit de chemische sector die op zoek zijn naar kersvers gediplomeerd talent. 18 bedrijven participeerden in 2018 aan de lustrumeditie van het event "Meet the pro's, find the job". 340 werkzoekenden en studenten bezochten het event op 21 maart in Congrescentrum Bluepoint te Berchem.

In 2018 gerealiseerd binnen doelstelling 7:

- Missies en bezoeken

Van 15 tot 19 september 2018 bezocht algemeen directeur Luc Broos Beijing en Tianjin, voor de officiële uitreiking van het ereteken aan medewerker Zeng Su en een bedrijfsbezoek op uitnodiging van Tianjin Binhai New Area.

Van 20 tot 27 oktober 2018 ondernam Sara Landuydt een werkbezoek aan Beijing, Chongqing en Chengdu, in het kader van o.a. het project I²PCC en de samenwerkingen tussen de Universiteit Antwerpen, Antwerp Management School en de onderwijsinstellingen in Chongqing.

- Inkomende delegaties

Ook in 2018 ontving POM Antwerpen enkele Chinese delegaties (economisch, officieel en academisch), die in contact gebracht werden met lokale actoren in de provincie Antwerpen om de mogelijkheid tot samenwerking te onderzoeken. De delegaties die ontvangen werden: YuXinOu (logistiek), Chongqing Technology and Business University, CQ Environmental Protection Bureau, Chongqing Shuangqiao Development Zone.

- The Antwerp Forum

Samen met de Belgisch-Chinese Kamer van Koophandel (BCECC) organiseerde POM Antwerpen op 26 en 27 April 2018 de vierde editie van THE ANTWERP FORUM – Linking business between China and Europe. Dit business forum heeft als doelstelling Europese en Chinese zakenmensen samen te brengen, nieuwe contacten en samenwerkingen te initiëren en potentiële investeringen te stimuleren. In totaal namen een 160-tal vertegenwoordigers uit het Chinese en Belgische/Europese bedrijfsleven, overheid en academische wereld deel aan het forum.

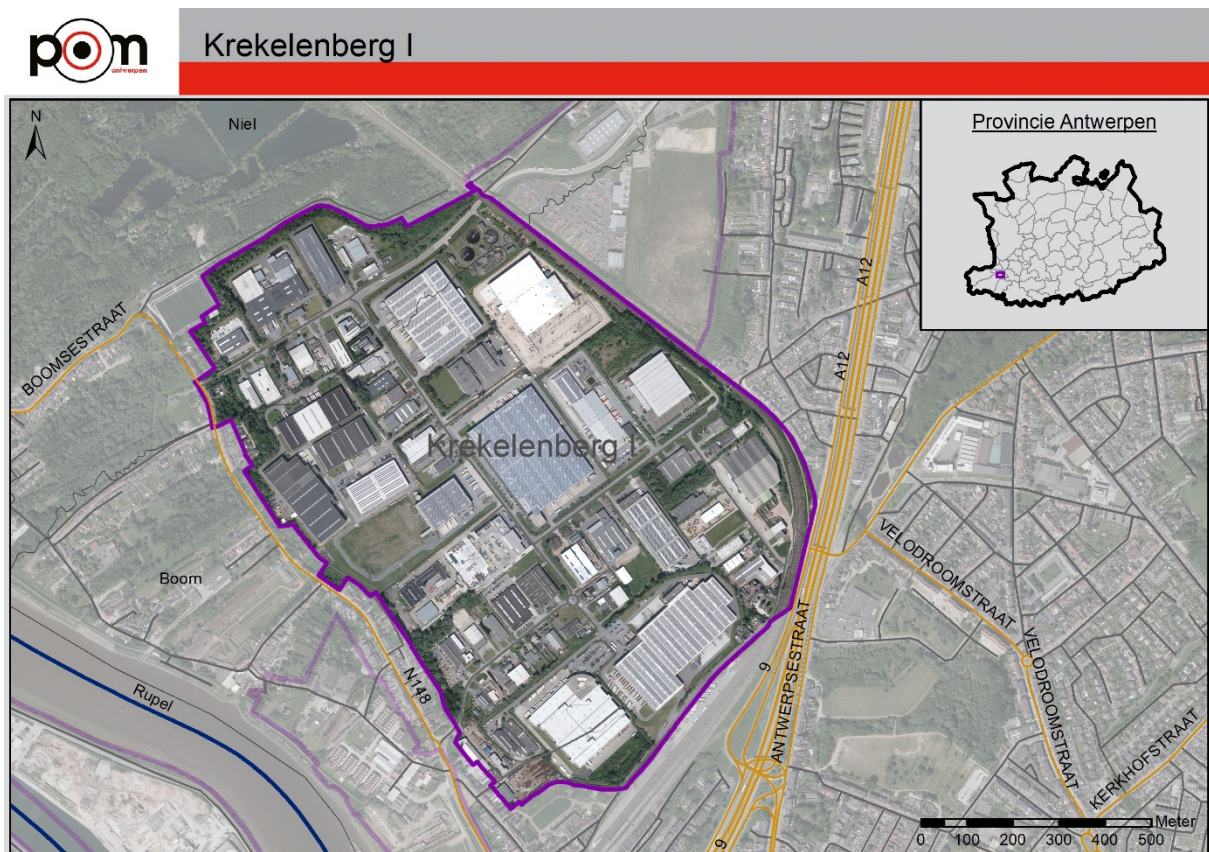
DEEL II ACTIES

I BEDRIJVENTERREINEN

1. Boom Krekelenberg I

Projectmanager

Daan Ongkowidjojo

POM Antwerpen heeft in de jaren '80 het bedrijventerrein Krekelenberg 1 ontwikkeld, inmiddels is het bedrijventerrein toe aan herstructurering. Knelpunten zijn vooral problematische waterhuishouding en ontbreken van fietsinfrastructuur. POM wil in samenwerking met de gemeentes Boom en Niel de herstructurering van het bedrijventerrein aanpakken.

Het bedrijventerrein heeft nood aan herstructurering op het vlak van waterhuishouding en infrastructuur voor de zwakke weggebruiker.

Op het bedrijventerrein is een serieuze problematiek met betrekking tot de RWA die regelmatig leidt tot wateroverlast op de openbare weg, bedrijven en woningen in de omgeving. In het verleden zijn reeds een aantal studies gedaan naar delen van de problematiek, maar tot nu toe is er nog geen overkoepelende studie die de hele problematiek analyseert en oplossingen aanreikt. De technische studie zal dan de basis vormen voor de werkzaamheden op het terrein.

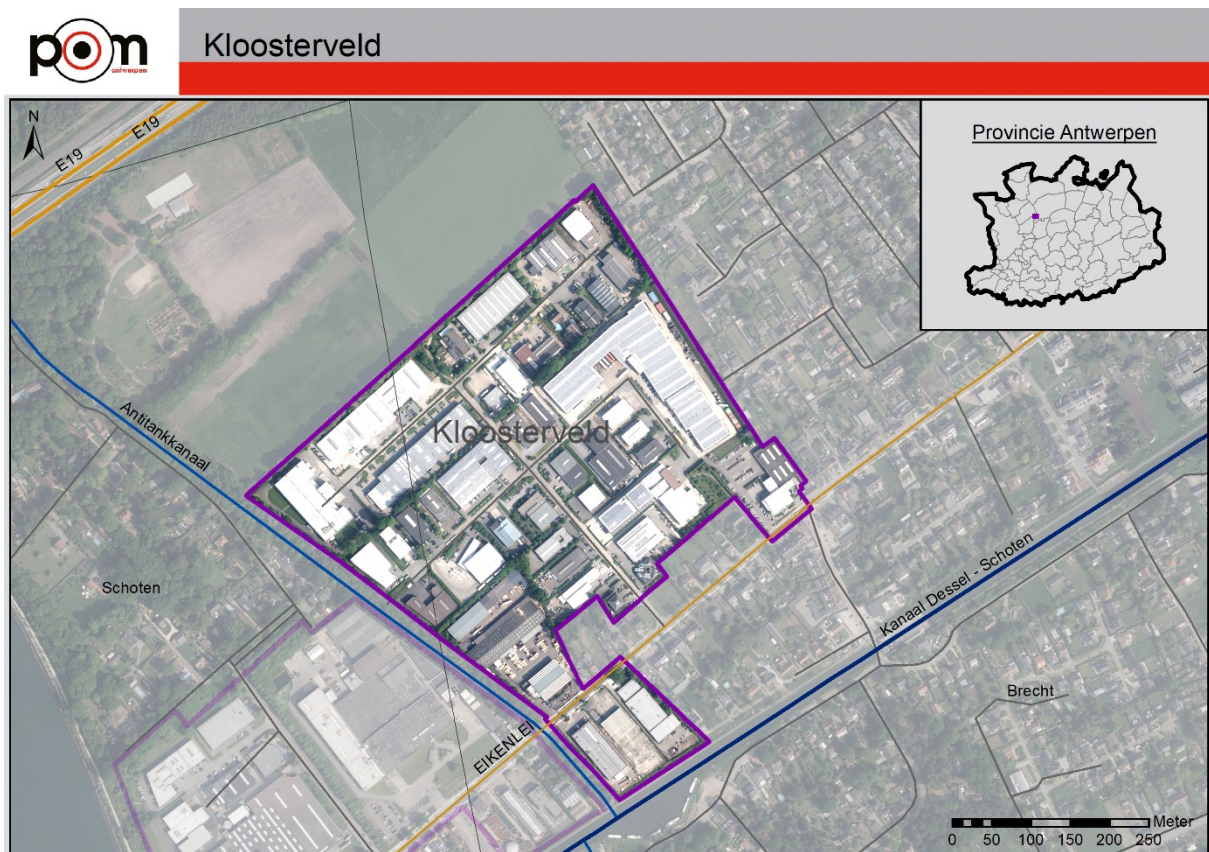
De afkoppelingsstudie is nu afgerond en een technisch voorstel met maatregelen om de waterproblematiek op te lossen wordt nu opgemaakt. Op basis van deze oplossingen zal een studiebureau

moeten aangesteld worden om een ontwerp te maken van de aanpassingen aan de waterinfrastructuur (riolering, grachten) en dit in combinatie met het geplande fietspad langs de Industrieweg.

Gemeente Boom heeft aan Aquafin gevraagd het project verder op te nemen (gemeenteraad en commissie van september 2018). POM Antwerpen ondersteunt de gemeente in de opmaak van een subsidiedossier voor Vlaio.

2. Brecht Schoten Brasschaat Kloosterveld

Projectmanager	Peter Carpentier
----------------	------------------

Op 6 februari 2018 werd de synthesesnota opgeleverd van het 'Bijkomend onderzoek uitbreiding bedrijventerrein Kloosterveld', op 7 februari 2018 werd de nota overgemaakt aan de stuurgroepleden.

Dit bijkomend onderzoek werd opgestart naar aanleiding van het ministerieel besluit van 23 december 2016 betreffende de subsidiëring van het project 'ontsluitingsknelpunten bedrijventerreinen' van de POM Antwerpen voor de ontwikkeling van bedrijventerrein Kloosterveld (Brecht, Schoten, Brasschaat).

Het bijkomend onderzoek vertrok van een aantal hoofddoelstellingen en nevendoelstellingen. De finaliteit van het onderzoek en dus de hoofddoelstelling van het onderzoek was de kansrijkheid bepalen van een uitbreiding van het bedrijventerrein Kloosterveld gekoppeld aan het oplossen van de ontsluitingsproblematiek.

Binnen het studiegebied werden twee zones voor mogelijke uitbreiding geselecteerd, namelijk een zone van 7,5 ha op grondgebied van de gemeente Brecht en een zone van 7 ha op grondgebied van de gemeente Schoten.

Verder werden nog een aantal nevendoelestellingen onderzocht zoals de knelpunten van het huidige bedrijventerrein, de geluidsbuffering naar de woonwijk Kloosterveld, de hermeandering van de Laarse Beek, en nieuwe doorsteken voor fietsers en voetgangers.

De synthesenota omvat de eindresultaten van het geïntegreerd onderzoek voor alle onderzochte alternatieven. Op basis van deze resultaten werden bepaalde alternatieven onderzocht, tot er uiteindelijk één voorstel uitgewerkt werd tot een schetsontwerp en inrichtingsvoorstel.

POM Antwerpen vroeg aan de Dienst Ruimtelijke Planning (DRP) van de provincie Antwerpen initiatief te nemen om een PRUP-procedure op te starten voor de uitbreiding van het bedrijventerrein Kloosterveld en de bijhorende ontsluitingsweg.

Alvorens op deze vraag in te gaan, wilde de provincie Antwerpen onderzoeken in hoeverre de bestaande, bestemde ruimten op Kloosterveld en omgeving geoptimaliseerd kunnen worden in lijn met de strategische visie 'Nota Ruimte' en volgende principes:

- 'behoud van ruimte, niet van plek', wat wil zeggen dat economische ruimte behouden moet blijven, maar maximaal op de juiste plekken moet voorzien worden;
- economische ruimte moet goed en multimodaal ontsloten zijn;
- verweving van functies.

POM Antwerpen en DRP voerden het intern vooronderzoek samen uit, dat bestond uit een GIS-onderzoek, een desktopanalyse en een terreinonderzoek. Er werden ook 5 bedrijven geïnterviewd gevestigd op Kloosterveld of bedrijventerrein de Zwaan, hetgeen voorafgaand besproken werd met de gemeenten Brecht en Schoten. Er werd de bedrijven gevraagd naar hun ruimtelijke noden en toekomstplannen.

3. Duurzame acties op bedrijventerreinen

Projectmanager	Hilde Kegels
----------------	--------------

POM Antwerpen stelt zich als doel om de kwaliteit en duurzaamheid van bedrijventerreinen te stimuleren en te verhogen. Daarom lanceerde de POM Antwerpen in het najaar van 2008 een project waarbij financiële ondersteuning wordt geboden aan samenwerkingsverbanden tussen bedrijven die concrete initiatieven nemen in het kader van 'duurzame bedrijventerreinen'.

Verenigingen of groeperingen van ten minste vijf bedrijven, die gevestigd zijn op een bedrijventerrein in de provincie Antwerpen, konden in het kader van dit project een projectvoorstel indienen.

Sindsdien werden nog 5 projectoproepen gelanceerd door POM Antwerpen en steeds ingevuld met succesvolle projecten.

In het kader van de nieuwe oproep 2018 in het project 'Stimuleren van duurzame acties op bedrijventerreinen' organiseerde POM Antwerpen een projectoproep van begin september 2018 tot en met 31 oktober 2018.

Er werden 7 subsidieaanvragen ingediend.

Het totale beschikbare subsidiebudget bedraagt € 100.000,00 voor een 1-jarige uitvoering (tot 22 november 2019). De tegemoetkoming voor een project bedraagt maximaal 75% van de bewezen kosten, met een maximum van € 30.000,00 per samenwerkingsverband.

In totaal heeft POM Antwerpen 7 projectaanvragen ontvangen binnen de opgegeven termijn en 1 projectaanvraag buiten de indientermijn van 31 oktober 2018. De subsidieaanvragen werden door POM Antwerpen en de provincie Antwerpen (dienst Economie en Internationale Samenwerking) inhoudelijk geëvalueerd volgens de beoordelingscriteria, gebaseerd op de projectdoelstellingen zoals geformuleerd in het subsidiereglement.

Na de inhoudelijke beoordeling wordt volgende selectie voorgesteld:

1	Orakel De Bempdekens – Retie: Projectvoorstel gedeeltelijk goedgekeurd verlaagde subsidie	€ 20.000,00
2	Group Suerickx nv Wolfstee/Klein Gent – Herentals, Herenthout en Grobbendonk: projectvoorstel gedeeltelijk goedgekeurd verlaagde subsidie	€ 16.000,00
3	Henphil Bentel – Turnhout en Oud-Turnhout: projectvoorstel goedgekeurd	€ 4. 500,00
4	Logistic Center Hazeldonk Meer Transportzone Meer- Hoogstraten: projectvoorstel gedeeltelijk goedgekeurd verlaagde subsidie	€ 14.000,00
5	BeWoRa vzw Wommelgem en Ranst: projectvoorstel gedeeltelijk goedgekeurd verlaagde subsidie	€ 10.000,00
6	Bedrijvenvereniging Wijnegem: projectvoorstel goedgekeurd	€ 15.500,00
7	Bedrijven Mechelen – Zuid vzw: projectvoorstel gedeeltelijk goedgekeurd verlaagde subsidie	€ 20.000,00

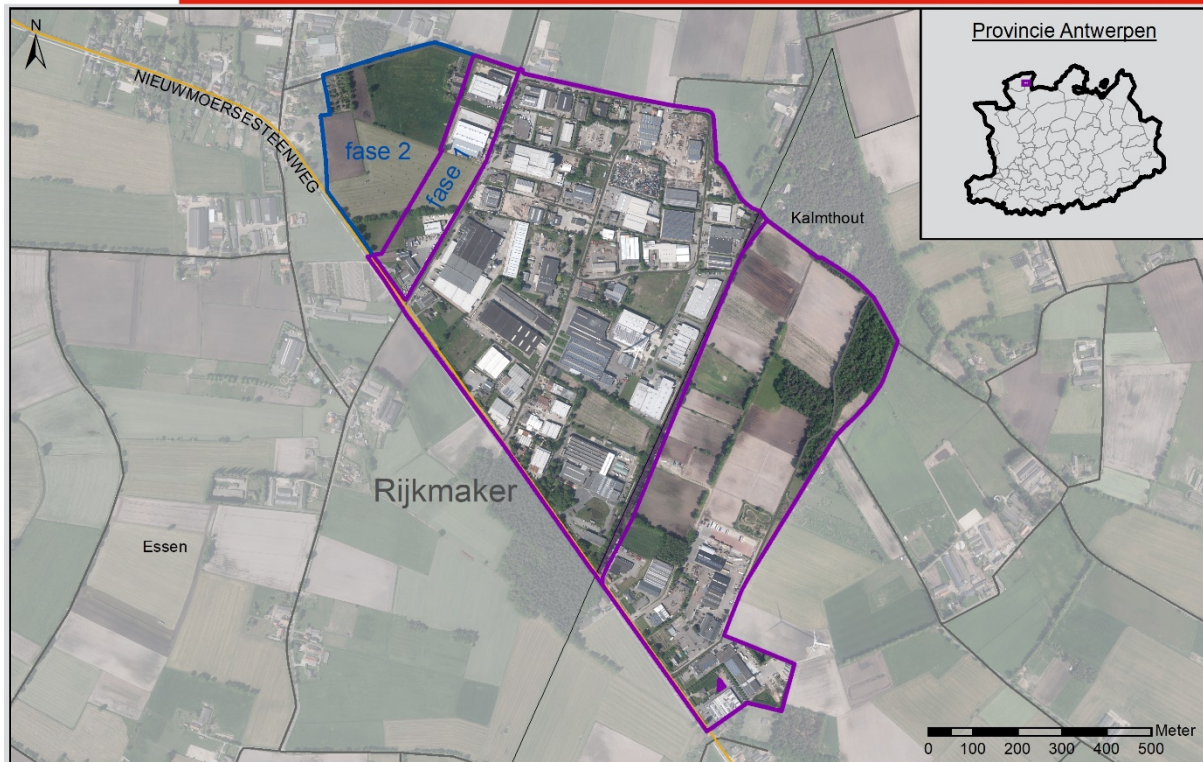
In totaal wordt €100.000,00 subsidie toegekend voor één werkingsjaar.

4. Essen Rijkmaker

Projectmanager	Els Kenis
----------------	-----------

Rijkmaker uitbreiding

De gemeente Essen heeft een RUP Uitbreiding industrieterrein Rijkmaker fase 1 opgemaakt met het oog op het ontwikkelen van een uitbreidingszone voor het lokaal bedrijventerrein Rijkmaker.

De gemeente Essen vroeg POM een projectvoorstel uit te werken voor de projectontwikkeling. De POM tekende in juli 2014 een samenwerkingsovereenkomst met familie Loos en in december 2016 werd een samenwerkingsovereenkomst ondertekend met familie Deckers, de tweede grootste eigenaarsgroep. De overeenkomst gaat over de projectontwikkeling voor de uitbreiding van Rijkmaker – fase 1 en fase 2.

POM Antwerpen heeft de kosten voor het wegenisontwerp geprefinancierd. De eigenaars hebben deze kosten proportioneel terugbetaald bij de verkoop van de bedrijfspercelen.

Het gemeentebestuur heeft een definitieve goedkeuring gegeven aan het tracé voor de insteekwegen fase 1 (met voorbehoud stedenbouwkundige vergunning). Voor fase 2 heeft zij het tracé principieel vastgesteld.

De gemeente startte in 2017 de procedure van het “Ruimtelijk uitvoeringsplan – uitbreiding lokaal bedrijventerrein Rijkmaker fase 2”. Eind van het jaar werd eenzijdige verbintenis opgemaakt waarbij POM zich engageert om de kosten verbonden aan het RUP mee te verrekenen op het moment dat de projectontwikkeling fase 2 wordt gerealiseerd en de gemeente de kosten voor het geïntegreerde RUP en de (noodzakelijke) effectbeoordelingen terugbetaalt.

POM Antwerpen neemt deel als projectpartner aan het project "Waterstofregio 2.0" in het kader van het **Interreg V programma Vlaanderen - Nederland** samen met Colruyt Group, E-Trucks Europe, VDL

ETS, Hyrdogenics, European Clean Fuel Company, POM West-Vlaanderen, SPK, Automotive NL, ISVAG. WaterstofNet vzw is trekker van het project.

POM Antwerpen wil op een selectie van bedrijventerreinen binnen haar werkingsgebied innovatieve oplossingen onderzoeken i.k.v. productie en gebruik van waterstof als energiedrager.

Onder andere het bedrijventerrein Rijkmaker Essen werd gekozen om binnen de haalbaarheidsstudie te onderzoeken.

In deze studie worden de volgende aspecten onderzocht:

- de mogelijkheden voor de duurzame productie van waterstof;
- de potentiële gebruikers van de waterstof;
- een locatie onderzoek voor de ontwikkeling van de waterstoftank infrastructuur;
- financiële haalbaarheid.

Hiervoor werd studiebureau Sweco Belgium aangesteld. De opvolging en coördinatie hiervan worden door POM Antwerpen opgenomen.

5. Glastuinbouw

Projectmanager	Stan Verdonck
----------------	---------------

POM Antwerpen wenst de economische sector glastuinbouw te ondersteunen en heeft hiervoor de volgende strategie ontwikkeld:

1. Ruimte voor ondernemen
2. Vestigingskansen in bestaande serres
3. Schaalvoordelen door samenwerking

Vanuit de reguliere werking en de expertise van POM ondersteunen we gericht glastuinbouw-ontwikkelingen. In 2017 werd hiervoor een rollend fonds opgericht met een waarde van 1,5 miljoen euro. De inzet van 1 VTE mankracht zorgde voor de uitrol van deze strategie: ongeveer de helft van de tijdsinvestering wordt ingezet op prospectie en het opzetten van projecten waar het rollend fonds kan ingezet worden. De andere helft wordt ingezet om de sector te stimuleren en te ondersteunen met behulp van communicatie, netwerking en advies en door samenwerkingen op te zetten met de provinciale diensten. Onze mix aan instrumenten en middelen hebben als voornaamste doel om private marktmechanismen aanspreken zodat de sector zich ontwikkelt volgens de visie van het provinciaal glastuinbouwbeleid. Onze glastuinbouwstrategie wil private actoren (bedrijven, eigenaars, onderzoeksinstellingen) stimuleren en ondersteunen.

Begin 2018 lanceerden we onze projectideeën en dienstverlening op 3 infoavonden bij de Glaskring Hoogstraten, Sint-Katelijne-Waver en Boechout-Ranst. Na de voorstelling van de strategie glastuinbouwontwikkeling hebben ondernemers de weg gevonden naar onze trajectbegeleiding. We ondersteunen deze ondernemers met trajectbegeleiding bij de zoektocht naar ruimte om te ondernemen, en zoeken mee naar oplossingen voor knelpunten op vlak van water, natuur, ... zo mikken we op meer draagvlak voor economische ontwikkelingen en sterkere, gedragen glastuinbouw-projecten.

Vanuit POM Antwerpen werd in 2018 ook verder ingezet op beleidsondersteuning: zo werd onder meer in samenwerking met de provinciale dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid ondersteuning geboden aan de gemeente Rumst bij de herziening van hun Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan. Ook voor de gemeente Kontich werd een ruimtelijk onderzoek uitgevoerd dat wellicht in de loop van 2019 verder kan verfijnd en bekrachtigd worden.

In de loop van 2018 werden een aantal investeringsprojecten verkend die passen in de ontwikkelingsstrategie Ruimte voor Ondernemen. Zo waren er de eerste verkennende gesprekken voor de aankoop van strategische gronden van andere overheden om deze gronden de komende jaren in overheidshanden te houden. Zo kunnen deze op termijn, in afstemming en in samenwerking met gebruikers en andere eigenaars, ingeschakeld worden voor de ontwikkeling van ruimte om te ondernemen.

We zijn daarnaast initiatiefnemer van een gebiedscoalitie in het landinrichtingsproject Water-Land-Schap waarmee we wateruitdagingen zullen aanpakken in de Mechelse Groenteregio. De ambitie is om innovaties en investeringen te stimuleren met, voor en door land- en tuinbouwers in functie van minder overstromings- en droogtegevoeligheid en een betere waterkwaliteit, minder grondwaterafhankelijkheid en meer toegang tot alternatieve waterbronnen en een optimaler en efficiënter ruimtegebruik en een betere landschappelijke kwaliteit. Om voor het samenwerkingsverband bestaande uit verschillende partners voldoende werkings- en communicatiemiddelen te voorzien, werd eveneens een PDPO-project uitgewerkt en ingediend. Met het Water-Land-Schap- en PDPO-project zetten we in op gebiedsgerichte ontwikkelingen in agrarisch gebied in samenwerking met

partners zoals Pidpa, de provinciale diensten Landbouw- en Plattelandsbeleid en Integraal Waterbeleid, Regionaal Landschap Rivierenland en het Proefstation voor de Groenteteelt.

Zowel het INTERREG-project “DOEN” (zie hieronder), dat inzet op energie/klimaatmitigatie als het Water-Land-Schapsproject Aqualitatieve Mechelse Groenteregio dat inzet op water/klimaatadaptatie, passen in de ontwikkelingsstrategie Schaalvoordelen door Samenwerking. Deze projecten genereren onderzoeksmiddelen, investeringssubsidies en kennisopbouw zodat we beter kunnen inzetten op investeringsprojecten of samenwerkingsverbanden die kostenbesparingen en schaalvoordelen opleveren voor glastuinbouwbedrijven.

6. Interreg-project DOEN

Projectmanager	Stan Verdonck
----------------	---------------

Het Interregproject “DOEN” (Duurzame Ontwikkeling Energie Neutraliteit) beoogt de uitwisseling van kennis, ervaring en voorbeelden door o.a. een reststromenmakelaar uit NL in te schakelen als inspiratie en mentor over hoe we het kunnen aanpakken in Vlaanderen. Het project wil een grensoverschrijdend netwerk opzetten van energiemakelaars/coaches waarbij de koppeling tussen energiescans en gebiedsgericht beleid wordt uitgetest in functie van de valorisatie van reststromen en concrete realisaties.

POM Antwerpen wil met dit project de economische slagkracht van de provincie Antwerpen versterken door de energie- en CO2-stromen tussen de verschillende bedrijven, bedrijventerreinen en glastuinbouw te optimaliseren. Op die manier kan de provincie Antwerpen zijn positie in Europa verder versterken en de transitie naar nieuwe energiesystemen realiseren. De provincie is vanuit de bevoegdheid ruimtelijke planning of provinciale ontwikkeling op het terrein betrokken.

Volgende partners zijn betrokken: POM Oost-Vlaanderen, POM Antwerpen, POM West-Vlaanderen, provincie Oost-Vlaanderen, provincie Antwerpen, stad Gent, Warmtenetwerk Vlaanderen (ODE), Condugo bvba, Kelvin Solutions bvba en aan Nederlandse zijde de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM), de Middenbrabantse Ontwikkelingsmaatschappij voor Energie en Duurzaamheid (MOED) en de provincie Zeeland.

In de loop van 2018 is het INTERREG-project “DOEN”: Duurzame Ontwikkeling van EnergieNeutraliteit **uit de startblokken** geschoten. In samenwerking met Nederlandse en Vlaamse partners werkten we een nieuwe publieke dienstverlening uit voor de uitkoppeling van (rest)warmte of WKK-warmte. De uitrol van warmtenetten kan primaire energiebesparingen opleveren en de implementatie van nieuwe, duurzamere en goedkopere warmtebronnen naar de toekomst toe ondersteunen.

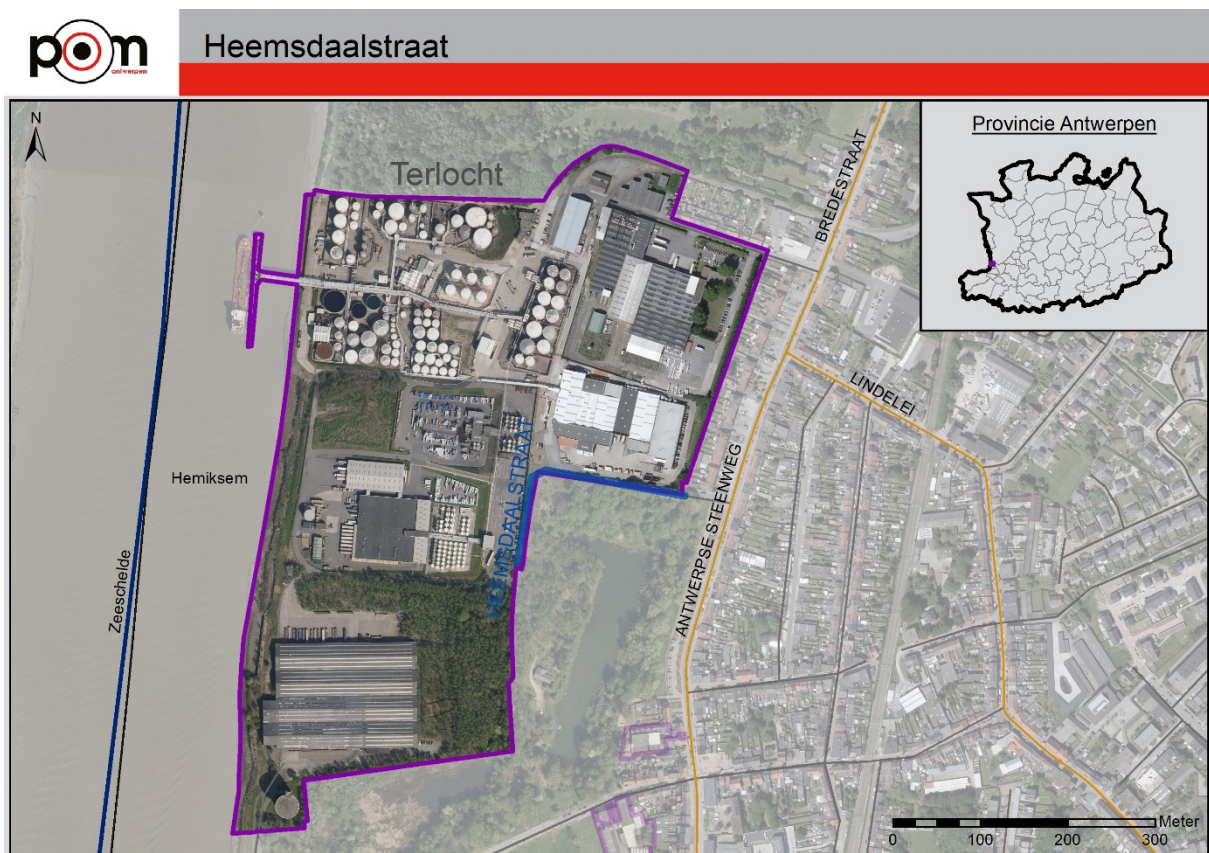
We zetten in dit project in op volgende cases:

1. Warmtenetwerk Puurs/Willebroek: we zetten in op de uitkoppeling van restwarmte van een bedrijf dat in zijn directe omgeving bedrijven en woningen van restwarmte kan voorzien. Hiervoor zijn al eerste contacten gelegd met het bedrijf dat de restwarmte ter beschikking heeft en is er in overleg met diverse stakeholders een beknopte, eerste warmtescreening gemaakt. POM Antwerpen heeft in 2018 verder ingezet op het verzamelen van data, overleg en samenwerking met de lokale overheden en heeft daarnaast VITO ingeschakeld voor de haalbaarheidsstudie. Daarnaast werden de mogelijkheden voor glastuinbouwontwikkelingen nabij de warmtebron en de potentiële warmtenet-tracé's verder onderzocht in samenwerking met de Dienst Landbouw- en Plattelandsbeleid, de gemeente Puurs en VITO.

2. Gebiedsscans voor glastuinbouw: in de nabijheid van diverse restwarmte- en geothermiebronnen werd ontwerp onderzoek gedaan om het potentieel voor glastuinbouw op duurzame warmte te onderzoeken. Een aantal van deze locaties werden afgetoetst bij lokale overheden. Daarnaast werden ook GIS-analyses gedaan naar kansen voor warmtekoppelingen tussen glastuinbouwbedrijven onderling en kansen om glastuinbouwbedrijven te koppelen met naburige warmtevragers (woningen, KMO- of industriezones, openbare gebouwen). Een aantal van deze cases werden doorgerekend door Kenniscentrum Energie bij Thomas More via het project “serre als energiebron”.

7. Hemiksem Heemsdaalstraat

Projectmanager	Hilde Kegels
----------------	--------------

De herstructurering van de site Heemsdaalstraat te Hemiksem heeft tot doel een verbeterde wegontsluiting te creëren voor de vier bedrijven die er gevestigd zijn. Mits de realisatie van deze weginfrastructuur, kan ook het bedrijf Galler verder uitbreiden en haar vrachttransport loskoppelen van de woonwijken aan de Schelde (Kallebeek).

Reeds in 2006 werd voor de bedrijventerrein aan de Scheldeboord van Hoboken, Hemiksem en Schelle een analyse gemaakt van de mogelijke verbeteringen. Eén van de deelgebieden bevindt zich rond de site van het bedrijf Galler. In 2011 rondde POM Antwerpen een visie af over de verdere ontwikkeling van het bedrijventerrein, waaronder de realisatie van een nieuwe openbare weg Heemsdaalstraat, nodig voor de ontsluiting van vier bedrijven (waaronder Galler).

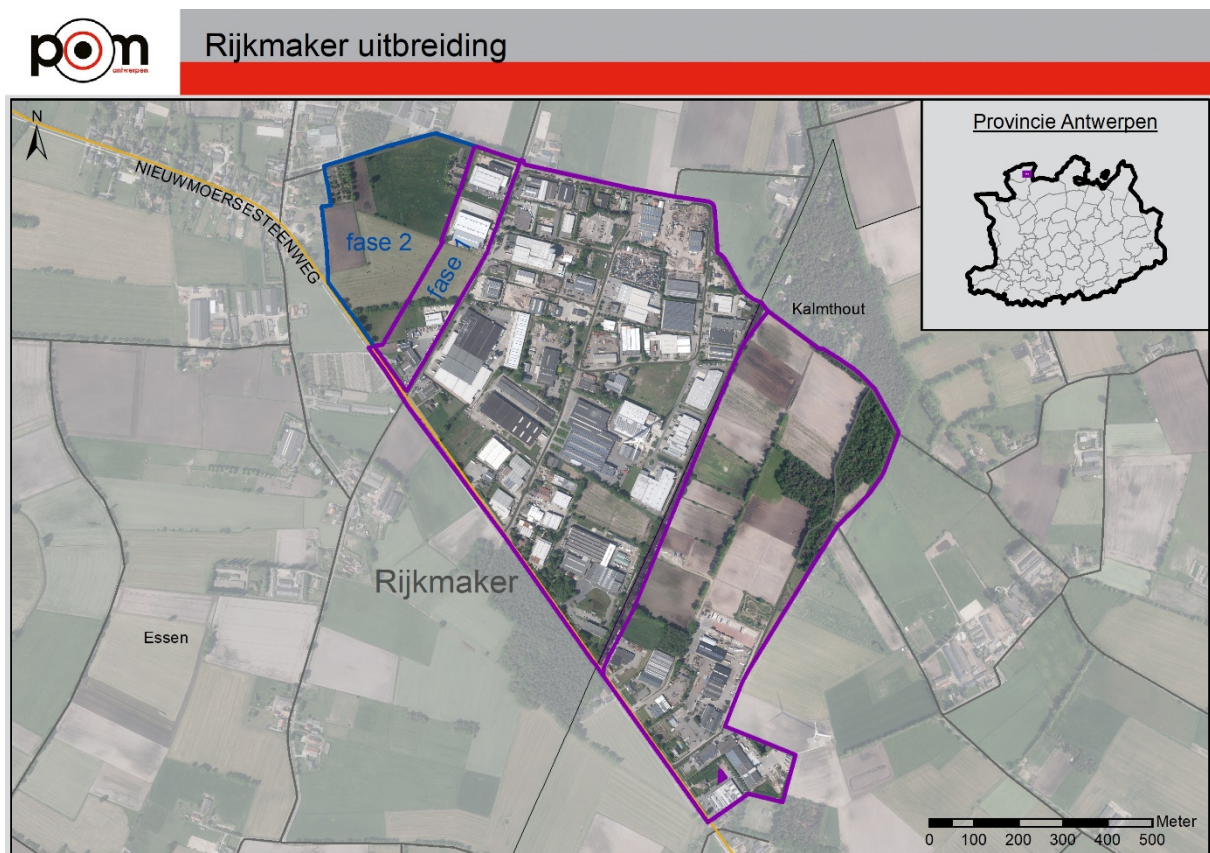
In 2011 en later nog eens in 2014 werd gepoogd om met alle 4 de bedrijven en de gemeente Hemiksem een akkoord te sluiten over de financiering ervan. Omdat niet alle bedrijven wensten mee te betalen,

is dat toen niet gelukt. In de loop van 2016 werd het uitblijven van een oplossing door VOKA en door het gemeentebestuur nogmaals als probleem aangekaart.

In 2018 komt het project in de realisatiefase; Elia plant exact op de ligging van de weg een aanleg van een nieuwe ondergrondse hoogspanningskabel, ten behoeve van Umicore. De opbraak en de heraanleg voor het deel nodig voor Elia wordt door Elia gefinancierd. Zo wordt het project in combinatie met subsidies betaalbaar voor de betrokken partijen. Het projectmanagement ligt bij POM. Alle projectkosten van POM worden door de contractpartners vergoed.

8. Kalmthout Rijkmaker

Projectmanager	Els Kenis
----------------	-----------

Op het bedrijventerrein Rijkmaker in Kalmthout wordt momenteel ongeveer 26 ha bestemd bedrijventerrein niet ingevuld. De oorzaak is dat er geen overheidsinitiatief was om dit terrein te ontwikkelen en knelpunten zoals ontsluiting en eigendomssituatie. Bijzondere aandachtspunten vormen de fasering van een ontwikkeling, de bijkomende verkeersgeneratie en het behoud van de natuurwaarden rond het gebied.

POM Antwerpen heeft een voortrajectsubsidie bekomen bij Agentschap Ondernemen voor de uitvoering van een haalbaarheidsstudie met bijhorende projectbegeleiding. In 2015 werd de haalbaarheidsstudie door POM gegund aan Arcadis NV. De gemeente Kalmthout heeft de procedure opgestart voor de opmaak van een Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP) om het industriegebied te herbestemmen in functie van een gedeeltelijke en gefaseerde ontwikkeling als lokaal bedrijventerrein. Ook deze opdracht werd gegund aan Arcadis NV. In 2018 werd gestart met de opmaak van het RUP door de gemeente, de POM onderzoekt voornamelijk de haalbaarheid van de

ontwikkeling.

POM Antwerpen neemt deel als projectpartner aan het project "Waterstofregio 2.0" in kader van het Interreg V programma Vlaanderen - Nederland samen met Colruyt Group, E-Trucks Europe, VDL ETS, Hyrdogenics, European Clean Fuel Company, POM West-Vlaanderen, SPK, Automotive NL, ISVAG. WaterstofNet vzw is trekker van het project.

POM Antwerpen wil op een selectie van bedrijventerreinen binnen haar werkingsgebied innovatieve oplossingen onderzoeken i.k.v. productie en gebruik van waterstof als energiedrager. Onder andere het bedrijventerrein Kalmthout Rijkmaker werd gekozen om binnen de haalbaarheidsstudie te onderzoeken.

In deze studie worden de volgende aspecten onderzocht:

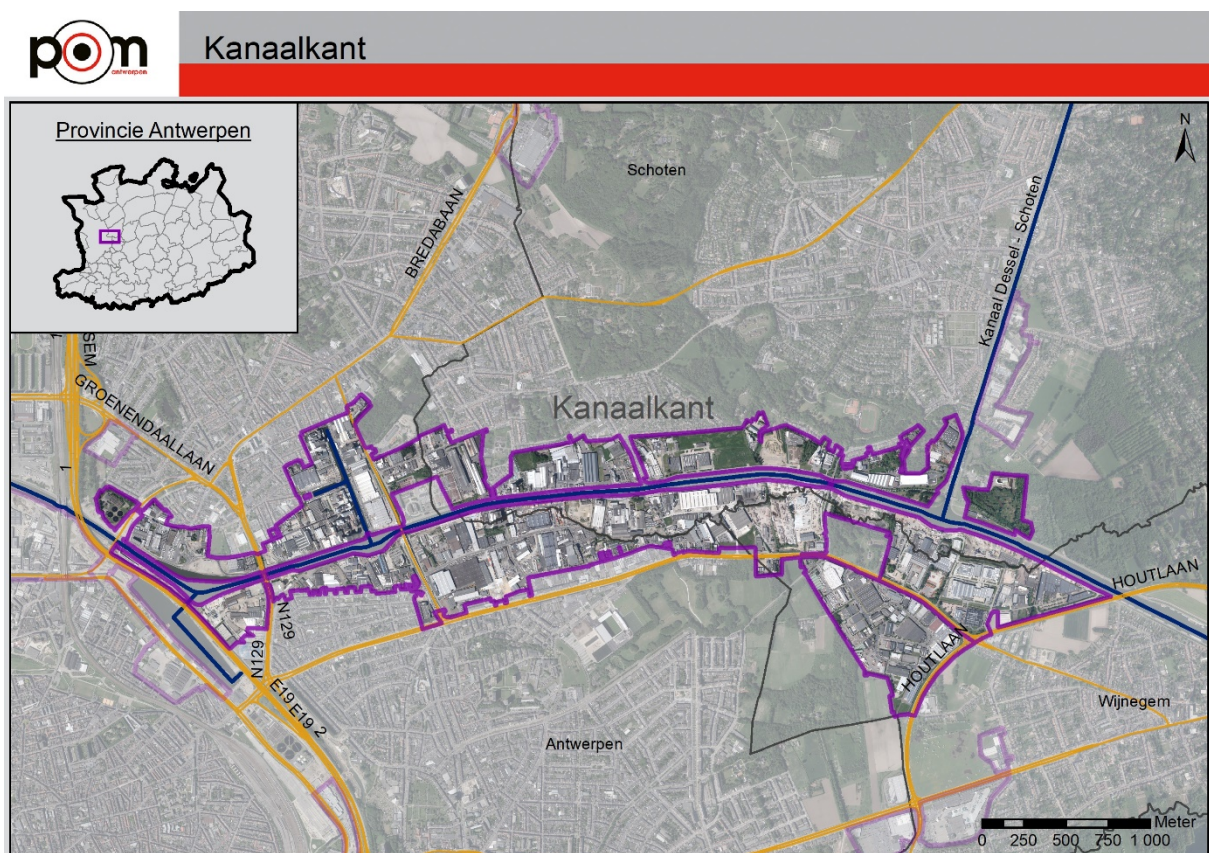
- de mogelijkheden voor de duurzame productie van waterstof;
- de potentiële gebruikers van de waterstof;
- een locatie onderzoek voor de ontwikkeling van de waterstoftank infrastructuur;
- financiële haalbaarheid.

Hiervoor werd studiebureau Sweco Belgium aangesteld. De opvolging en coördinatie hiervan worden door POM Antwerpen opgenomen.

9. Kanaalkant - herwaardering bedrijventerrein Albertkanaal Antwerpen, Schoten en Wijnegem

Projectmanager

Hans Maes

De omgeving van het Albertkanaal in Antwerpen (districten Merksem en Deurne), Schoten en Wijnegem omvat het tweede grootste bedrijventerrein van de provincie Antwerpen.

Het eindrapport Economisch Netwerk Albertkanaal (ENA) uit 2003 zette het Albertkanaal opnieuw in de kijker. De POM Antwerpen faciliteerde het overleg tussen bedrijven en overheden. Dit leidde tot het project uit 2006 'herwaardering Albertkanaal'. In 2010 leverde dit de start op van het masterplan Herwaardering Albertkanaal via een samenwerkingscharter. Tijdens de uitvoering van het masterplan stootte de POM op de grenzen van haar bevoegdheid, de provincie Antwerpen nam over. Een breed gedragen gebiedsgerichte visie werd ontwikkeld via de opmaak van het Kaderplan, een bijhorend actieprogramma zag het licht. De focus kwam te liggen op overleg tussen overheden én investeringen van de verschillende overheden.

Dit heeft zijn vruchten afgeworpen. Denk maar aan de opmaak van het toekomstplan, de aanleg van nieuwe kades, de verbreding van het Albertkanaal, het aanleggen van fietsinfrastructuur, de werken aan het Klein Schijn, de verhoging van de bruggen. Dit alles om van de Kanaalkant een modern bedrijventerrein te maken met veel werkgelegenheid, een goede bereikbaarheid, aandacht voor duurzaamheid én succesvolle ondernemingen.

De infrastructuurwerken en het toekomstplan zijn al een grote stap. Volgende stap is ruimte geven aan de bedrijven door aanwezige bedrijfsdynamieken te ondersteunen, te bestendigen én toekomstgerichte activiteiten mogelijk te maken. De bedrijven gezamenlijk laten inzetten op het verduurzamen van hun bedrijfsvoering is essentieel, voorbij hun eigen perceelsgrens heen.

Om de nieuwe fase een boost te geven is er sinds juni 2018 een gebiedsmanager actief. Hij zet zich voluit in voor de optimalisering en verdere ontwikkeling van het bedrijventerrein. Op de grens tussen overheid en bedrijven spoort hij de juiste organisaties aan om projecten te starten in de zone Kanaalkant.

Vanuit POM Antwerpen hebben we dus een bevoorrechte rol in dit gebied. POM werft gebiedsmanager Hans Maes aan met cofinanciering van 4 partners. 60% van de geraamde projectkost wordt gesubsidieerd door VLAIO.

10. Kennisnetwerk BTM

Projectmanager	Peter Carpentier
----------------	------------------

Door samen te werken genieten bedrijven van uiteenlopende financiële, economische, ecologische en maatschappelijke voordelen. De vijf Provinciale Ontwikkelingsmaatschappijen (POMs) en het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO) geloven sterk in de kracht van interbedrijfs-samenwerking, en hebben een jarenlange traditie van ondersteuning van bedrijven, bedrijventerreinverenigingen en lokale besturen in de realisatie van hun bedrijventerreinmanagement (BTM).

Gezien de aanwezige expertise en ervaring en hun vele contacten met de provinciale stakeholders heeft VLAIO de POMs gemandateerd om een Kennisnetwerk BTM op te richten, uit te bouwen en te managen in de periode 2017 - 2019.

Per provincie / POM is er een single point of contact (SPOC). Bij dit aanspreekpunt kunnen bestaande en opstartende bedrijventerreinverenigingen, evenals lokale besturen en ontwikkelaars of beheerders van bedrijventerreinen terecht voor eerstelijnsadvies met betrekking tot BTM. Indien relevant zal het Kennisnetwerk bedrijventerreinverenigingen bij de opstart of uitwerking van een samenwerkingstraject in contact brengen met andere BTM-stakeholders, die provinciaal of Vlaamsbreed actief zijn.

Naast een adviserende rol heeft het Kennisnetwerk BTM een informatieve functie. Nieuwsbrieven, periodieke netwerkbijeenkomsten en de website www.btmvlaanderen.be zijn de voornaamste kanalen waarmee het Kennisnetwerk de stakeholders wil informeren over nuttige best practices en

interessante toekomstige evenementen en opportuniteiten rond volgende BTM-gerelateerde onderwerpen:

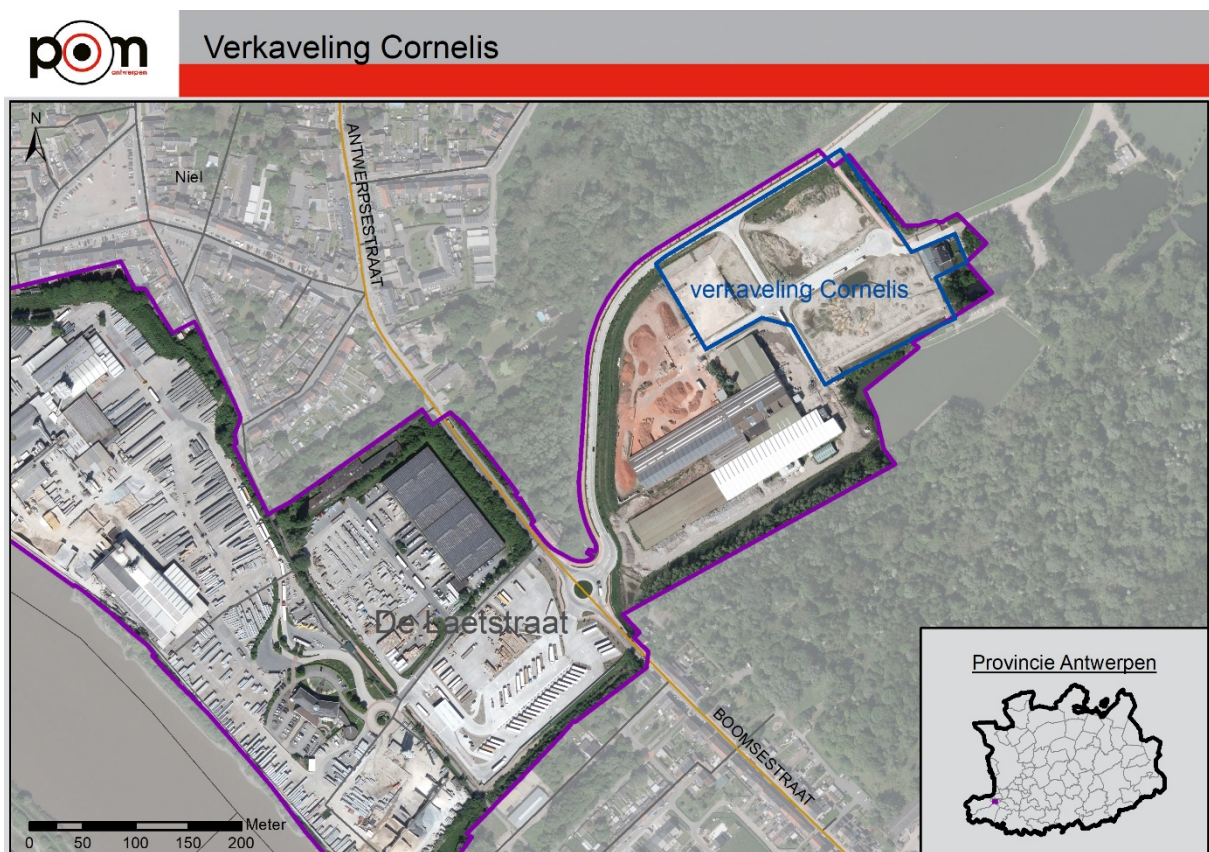
- energie-efficiëntie en klimaatneutraliteit
- ketenbeheer, water en afval
- beeldvorming, biodiversiteit en inrichting
- risicobeheersing en beveiliging
- delen van diensten en personeel
- mobiliteit en vervoer
- oprichting, financiering en werking bedrijventerreinvereniging
- projecten

Vanuit POM Antwerpen werden in 2018 onder andere volgende acties ondernomen:

- organisatie van een provinciaal netwerkevent in Stadsbrouwerij De Koninck, waarop een veertigtal vertegenwoordigers van bedrijventerreinverenigingen en lokale besturen aanwezig waren;
- publicatie van diverse nieuwsartikels en best practices op de website en in de BTM-nieuwsbrieven;
- eerstelijnsadvies aan verschillende bedrijventerreinverenigingen en lokale overheden. Er werden 17 vragen gesteld aan – en beantwoord door de SPOC van de provincie Antwerpen, in hoofdzaak rond de thema's mobiliteit en vervoer, en oprichting, financiering en werking van een bedrijventerreinvereniging.

11. Niel verkaveling Cornelis

Projectmanager	Peter Carpentier
----------------	------------------

Het bedrijventerrein van Wienerberger in Niel is eind 2014 uiteengevallen in drie delen met telkens een ander bedrijf als eigenaar: Coeck, Tennisbrick en Ilarco (Paul Cornelis). Om de verschillende percelen afzonderlijk te ontsluiten moet nieuwe wegenis aangelegd worden in kruisvorm, die aantakt op de eerder in opdracht van POM Antwerpen aangelegde omleidingsweg.

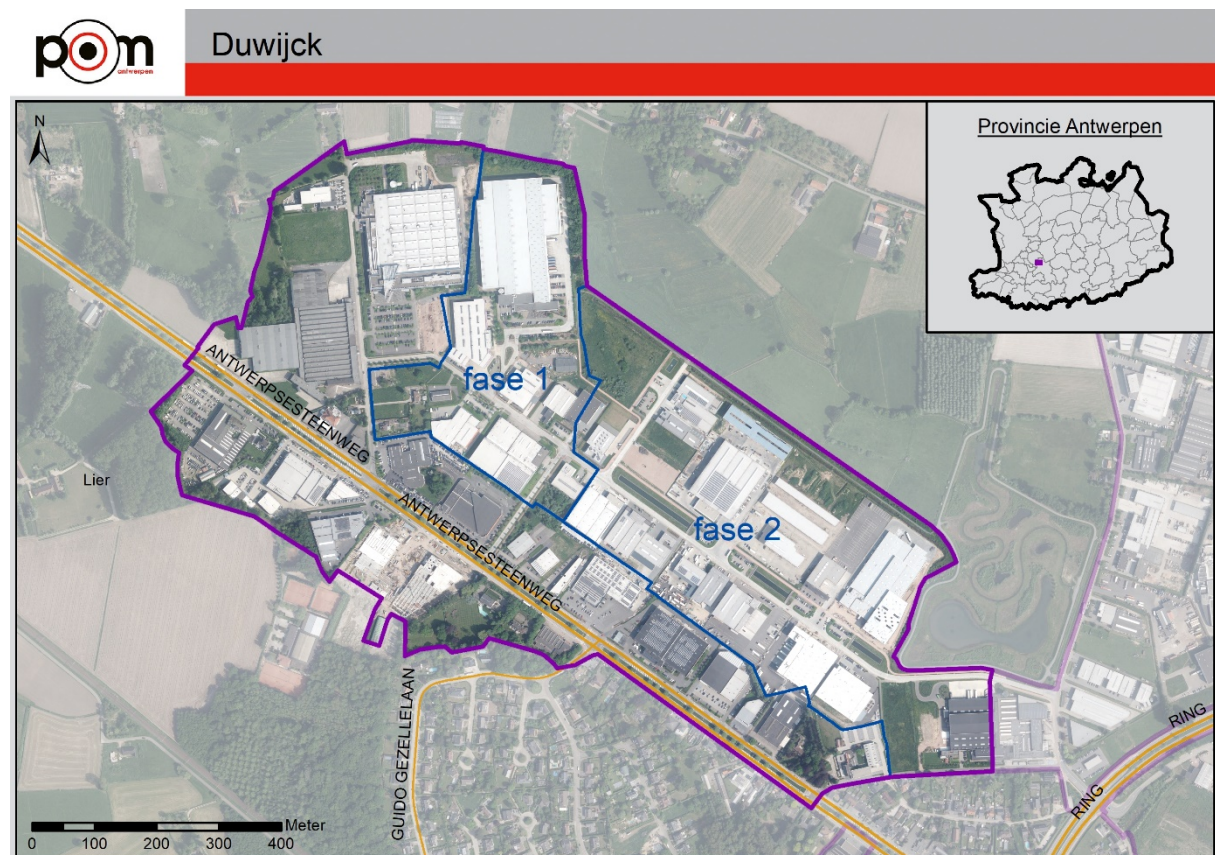
POM Antwerpen is bouwheer van deze werken, en diende een subsidiedossier in bij VLAIO in het kader van de herinrichting van een bestaand bedrijventerrein.

In december 2016 besliste het directiecomité om de wegenis- en rioleringswerken te gunnen aan Hertsens Wegenwerken nv voor een bedrag van 937.543,97 euro (incl. BTW), onder de opschortende voorwaarde van de beslissing door de Vlaamse overheid van het definitieve subsidiebedrag. Op 23 december zegde het Vlaams Agentschap Innoveren & Ondernemen een definitieve subsidie toe van 611.474,88 euro toe voor uitvoering van de wegenis- en rioleringswerken. In 2017 startten de werken.

Op 28 mei 2018 werden de werken voorlopig opgeleverd. Er werd een tussentijdse afrekening opgemaakt en overgemaakt aan de projectpartners. Het subsidiesaldo voor de basiswerken en de waterleiding en het totale subsidiebedrag voor de openbare verlichting werden opgevraagd bij het Agentschap Innoveren & Ondernemen (VLAIO).

12. Lier Duwijck 2

Projectmanager	Isabelle Verdonck
----------------	-------------------

Dit terrein van 20 ha sluit direct aan bij de ontwikkeling Duwijck I. POM bracht met Duwijck II een

modelterrein op de markt op het vlak van publieke ontwikkeling en CO2-neutraliteit. Om dit te bereiken werd bij de aanleg gebruikt gemaakt van energiezuinige verlichting en luchtzuiverend beton. Ook principes zoals duurzaamheid en zuinig ruimtegebruik spelen een belangrijke rol. Het terrein is volledig uitverkocht. De besprekingen over de overdracht van het openbaar domein zijn afgerond en de overdracht aan de stad Lier van het openbaar domein kan gebeuren als de aannemer een aantal herstellingen en nazicht heeft uitgevoerd.

Duwijck in Lier is zeer geschikt voor het plaatsen van windturbines en POM Antwerpen ziet dit ook als een uitgelezen hulpmiddel om tot een CO2 neutrale omgeving op het bedrijventerreinen te komen. Daarom werd in april 2017 een doelstellingenbestek gepubliceerd voor het zoeken naar het meest geschikte bedrijf voor het afsluiten van een overeenkomst met recht van opstal na een haalbaarheidsnota, en financieringsvoorstel met het oog op de realisatie en exploitatie van 3 windturbines te Lier. Het directiecomité koos Ecopower als zijnde de economisch meest voordelige offerte en sloot een overeenkomst voor het recht van opstal voor 15.048,50 euro per jaar per turbine en de bouw en exploitatie van de 3 windturbines. Ecopower is momenteel de vergunningsaanvraag aan het voorbereiden.

13. Lier Duwijckpark vzw

Projectmanager	Isabelle Verdonck
----------------	-------------------

De VZW Duwijckpark werd opgericht in 2006 bij de opening van het industrieterrein Duwijck 1 met de bedoeling een duurzaam gemeenschappelijk onderhoud van het terrein te organiseren. Op het terrein zijn gemeenschappelijke parkings en buffers aangelegd die een degelijk onderhoud nodig hebben. Alle gevestigde bedrijven maken deel uit van de vereniging en er is een vertegenwoordiger van de stad Lier en POM Antwerpen in de raad.

In 2017 zijn de laatste kavels op Duwijck 2 verkocht en telt de VZW 35 leden.

In 2018 heeft de VZW- in samenwerking met de stad - het initiatief genomen om meer in te zetten op een betere modal shift voor woon/werkverkeer, een natuurlijke inrichting van de groenstroken op het terrein (zowel privé als openbaar) en een betere beveiliging dmv camera's.

Er werd ook een voorstel gelanceerd voor een lokaal klimaatproject.

14. Oelegem Ter Straten

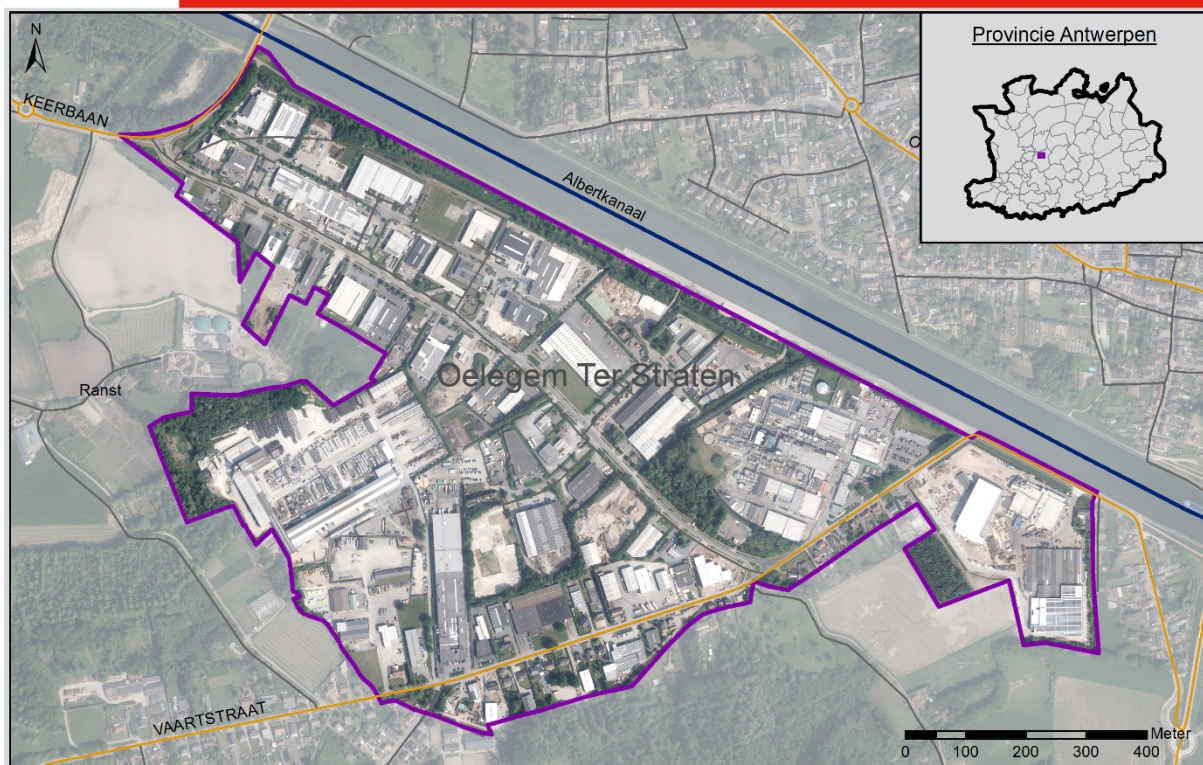
Projectmanager	Isabelle Verdonck
----------------	-------------------

Het bedrijventerrein Ter Straten is gelegen in de gemeente Ranst aan het Albertkanaal. Het terrein is 84 ha groot en heeft een goede beeldkwaliteit. Er is een actieve bedrijvenvereniging aanwezig. Het bedrijventerrein kampt al jaren met mobiliteitsproblemen. De huidige ontsluiting verloopt door woonstraten die niet geschikt zijn voor vrachtverkeer.

Op vraag van de gemeente werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met als doel een projectplan voor het terrein op te maken met vooral aandacht voor mobiliteit en ontsluiting.

Oelegem Ter Straten

POM heeft studiebureau Sweco opdracht gegeven een projectplan uit te werken voor het terrein. In het projectplan wordt een nieuwe ontsluitingsweg voorzien, die de woonstraten ontlast en mogelijkheden voor meer watergebonden transport via het Albertkanaal stimuleert.

Er werd onderzocht hoe de nieuwe Maasweg kan worden aangelegd rekening houdend met de plannen voor de uitbouw van een groencorridor ter compensatie van de verdere economische ontwikkeling van het ENA-gebied. Het voorgestelde tracé van de nieuwe Maasweg doorkruist ook enkele bestaande buurtwegen. Sweco heeft de opdracht gekregen een dossier op te maken om de vereiste aanpassingen aan de buurtwegen te realiseren.

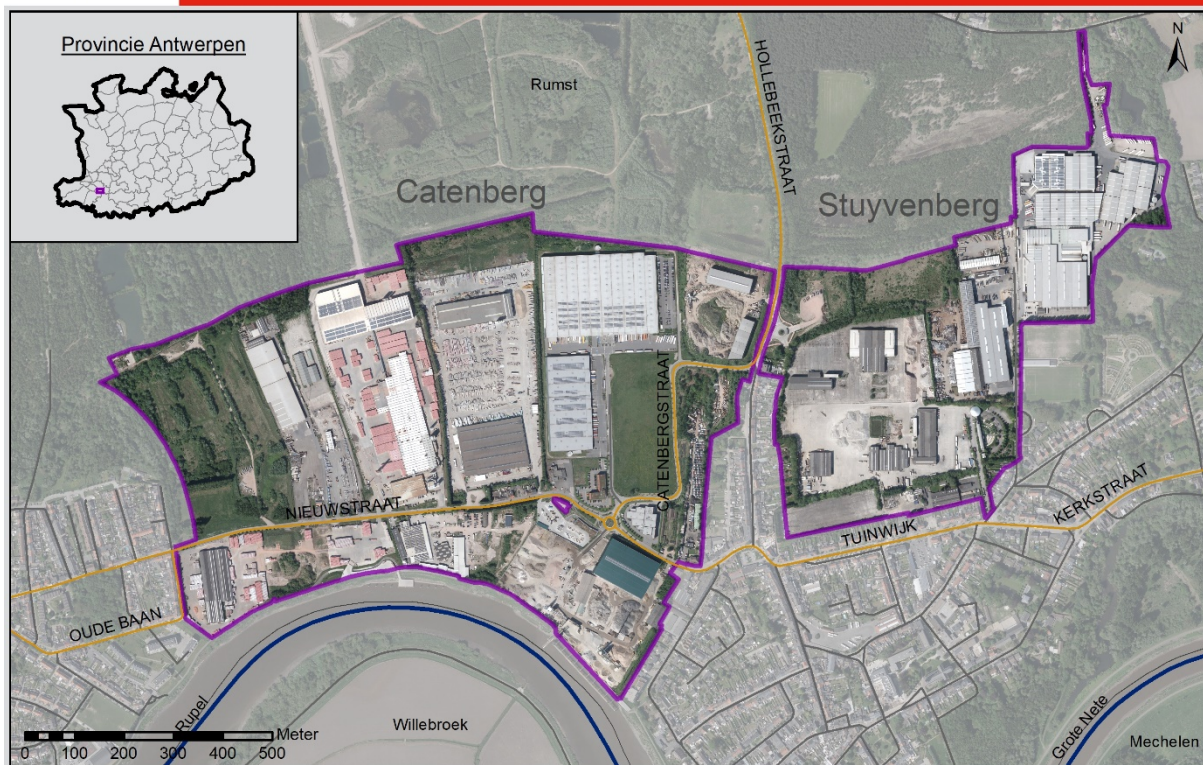
15. Rumst Catenberg & Stuyvenberg: herwaardering bedrijventerrein

Projectmanager	Paul Robbrecht
----------------	----------------

POM wil in samenwerking met het gemeentebestuur van Rumst de herwaardering van de verouderde bedrijventerreinen Catenberg en Stuyvenberg realiseren. De projectzone van 100 ha ligt langs de E19 en de Rupel en tussen de dorpskernen van Rumst en Terhagen.

Catenberg & Stuyvenberg

Op de bedrijvenzone bevinden zich grote oppervlaktes onbenutte of onderbenutte gronden als gevolg van ter ziele gegane kleinijverheid en bouwsector of voormalige stortactiviteiten. Op vlak van mobiliteit liggen er grote uitdagingen om vrachtverkeer te weren uit de woonkernen, om de Rupel te gebruiken als waterweg en om de verdere economische ontwikkelingen qua verkeersafwikkeling maatschappelijk aanvaardbaar te maken.

De problematiek van het vrachtverkeer wordt aangepakt via het Decreet Complexe Projecten. In 2018 werden belangrijke stappen gezet in de onderzoeksfase en richting keuze voorkeurstracé voor de afwikkeling van het vrachtverkeer. De aanleg van de rotonde en ecologische buffer Terhagen en industrieweg op Stuyvenberg werd verder uitgewerkt.

Met het oog op de aanleg van een rotonde met aansluitingsweg, ecologische buffer en herinrichting openbaar domein werd een 'Intentieverklaring realisatie' afgesloten tussen POM, gemeente Rumst en de eigenaars Wienerberger en Kerkstoel.

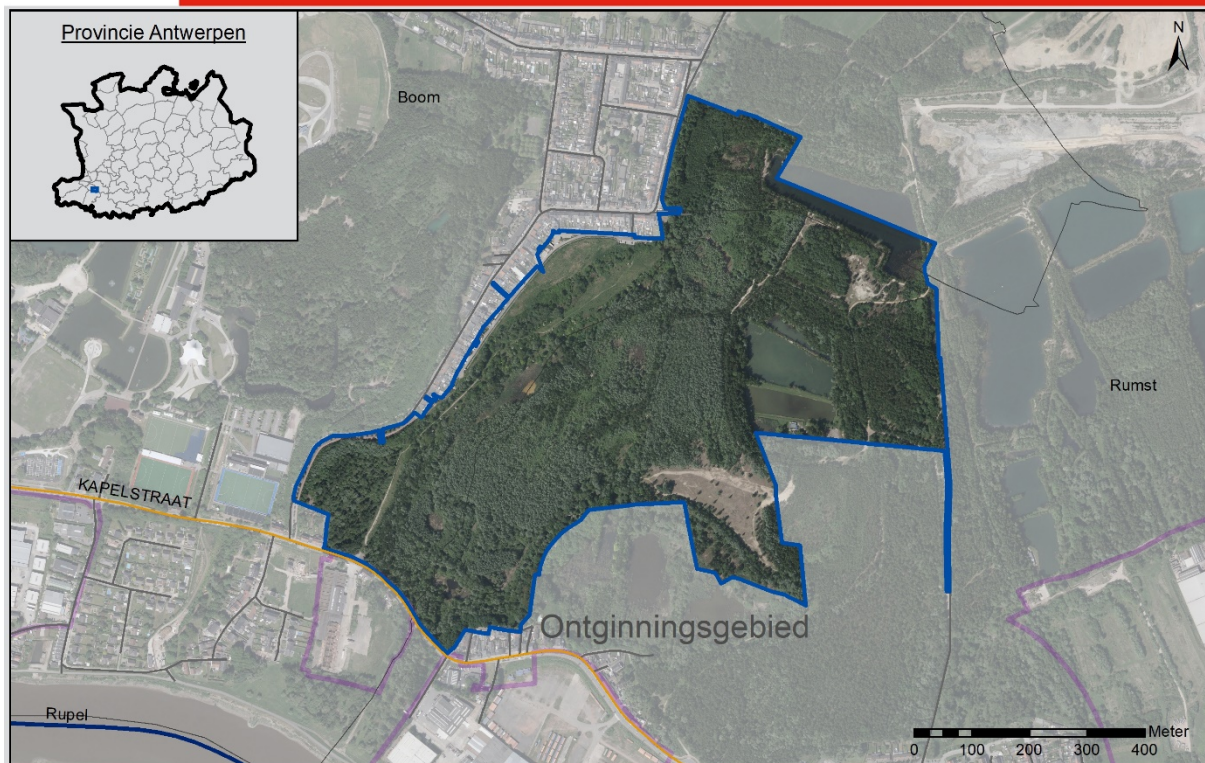
16. Rumst Ontginningsgebied

Projectmanager	Daan Ongkowidjojo
----------------	-------------------

Ter hoogte van Boom en Rumst, ten noorden van de Rupel, ligt het zgn. ontginningsgebied Boom-Rumst. Het volledige gebied maakt onderdeel uit van het strategische project gebiedsprogramma Rupelstreek, dat de 5 Rupelgemeenten omvat.

Ontginningsgebied

Recent werd het kaderplan Boom-Rumst door de deputatie van de provincie Antwerpen goedgekeurd. Het kaderplan geeft een ruimtelijke visie voor de gemeente Boom en Rumst mee en in het bijzonder ruimtelijke uitgangspunten voor de ontwikkeling van het ontginningsgebied. Het kaderplan maakt de afstemming tussen recreatie, ontginning, wonen en landbouw met als doel om het ontginningsgebied toegankelijk te maken en op een duurzame manier te ontwikkelen. Naast de provincie Antwerpen is ook de Vlaamse Watersweg (voorheen W&Z) eigenaar van een deel van het terrein.

Binnen het gebied liggen twee te saneren zones (voormalig huisvuilstort van de stad Antwerpen op eigendom provincie, voormalig asbeststort op eigendom W&Z). De provincie Antwerpen heeft aan de POM gevraagd dit project voor hen te coördineren en de sanering tot een goed einde te brengen.

Een overeenkomst werd afgesloten tussen W&Z, Wienerberger en de provincie Antwerpen om het project uit te voeren. Ondertussen werd ook een samenwerkingsovereenkomst met BAM, de gemeente Rumst, de Vlaamse Waterweg en de provincie Antwerpen afgesloten ter uitvoering van het project.

Het bodemsaneringsproject (BSP) is in opmaak bij het studiebureau Tractebel. In kader van de ontbossing (noodzakelijk voor de afdekking van de stortplaatsen) is de opmaak van een milieu-effectenrapportage (MER) noodzakelijk. De opdracht hiervoor werd toegekend aan Arcadis.

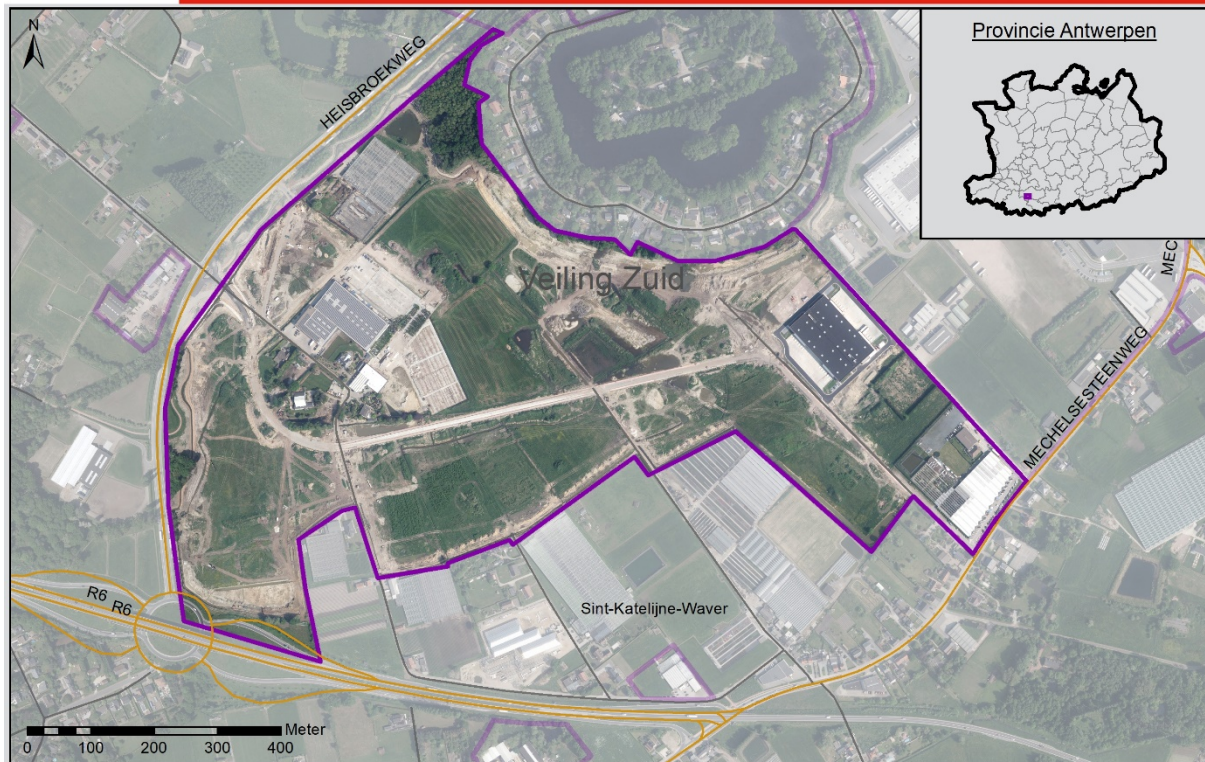
In het najaar van 2018 werd een participatietraject gevolgd om de morfologie en invulling van het gebied na de sanering vorm te geven samen met de omwonenden.

17. Sint-Katelijne Waver Veiling Zuid

Projectmanager	Els Kenis
----------------	-----------

Veiling Zuid

Het project Veiling Zuid te Sint-Katelijne-Waver heeft tot doel een specifiek bedrijventerrein voor agro-industrie te ontwikkelen, als uitbreiding op het bestaande bedrijventerrein waar onder meer de veiling is gehuisvest. Dit gebied werd door middel van het GRUP Veiling Zuid (MB 18/07/08) herbestemd tot zone voor agro-industrie. Het gaat hier om een terrein van 60 ha, waarvan ca. 30 ha uitgeefbaar. Reeds 5 ha hiervan is verkocht.

In 2016 werden de aanwezige gebouwen afgebroken, en hebben de nutsmaatschappijen de nodige werken uitgevoerd om hun leidingen te verleggen. Midden 2017 werd er gestart met de aanleg van de infrastructuur, zijnde de wegenis en de bufferzones. Eind 2018 werden de werken afgerond.

In 2018 kocht Intergrow een eerste perceel, in 2019 staan er reeds verkopen gepland.

18. Smart Energy Link - SEL

Projectmanager	Isabelle Verdonck
----------------	-------------------

Verder bouwend op de resultaten van Eco2Profit werd in samenwerking met de partners uit Vlaanderen en Nederland een nieuw Europees Interregproject uitgewerkt voor het ondersteunen van koolstofarme industrieterreinen.

Doel is hernieuwbare energieproductie op bedrijventerreinen versneld te realiseren en de opgewekte energiestromen te sturen in lokale smart grids.

Meer concreet zal worden onderzocht of de kleiputten op het Wetenschapspark kunnen worden aangewend voor de koeling van de gebouwen onder de vorm van een koudenet.

Op de bedrijventerreinen Duwijck en Rijkmaker (Lier, Essen) worden de mogelijkheden onderzocht onder welke vorm windenergie kan worden opgeslagen om ter plaatse te verbruiken in een lokaal energiesysteem. Er worden ook laadpalen voorzien voor elektrische voertuigen.

Deze smart grid aanpak is essentieel om de Europese energietarget 2020 te halen. Bovendien laat het bedrijven toe om kosten te besparen en autonomer te worden op vlak van energie door op gepaste tijden energie te verbruiken, op te slaan of te injecteren op het net.

Het voorstel werd ingediend in oktober 2016 . De opstart van het project was eind 2017.

In 2018 werd een vooronderzoek opgestart om de 2 demo's verder te concretiseren i.s.m. VITO en UA.

De kleiputten op het Wetenschapspark blijken niet geschikt voor de aanleg van een koudenet.

In het RUP is voorzien dat de putten mogen worden aangewend voor energiewinning.

Er werden subsidies bij Vlaanderen verkregen voor de aanleg van een floating PV installatie van 325 kWp op de kleiput.

Er wordt onderzocht welke configuratie van PV de omliggende gebouwen op de meest optimale manier kan voorzien van elektriciteit.

Op Essen Rijkmaker werd overleg gepleegd met de bedrijvenvereniging en de uitbater van de windmolens om medewerking te verkrijgen voor het haalbaarheidsonderzoek.

In Lier werd verder gewerkt aan het voorbereiden van de vergunningsaanvraag voor de windmolens.

19. Waterstofregio 2.0 (Interreg-project)

Projectmanager	Daan Ongkowidjojo
----------------	-------------------

Waterstof wordt binnen Europa beschouwd als een belangrijke optie om tot een koolstof-vrije economie te komen: waterstof aangedreven transporttoepassingen met een brandstofcel zijn zero-emissie en in geval van de productie van waterstof uit duurzame elektriciteit is ook de waterstof zelf duurzaam.

De combinatie van het produceren van duurzame waterstof met het creëren van zero-emissie voertuigen is zeer sterk als toekomstig perspectief. Waterstofproductie is een tevens een opslagmiddel van opgewekte hernieuwbare energie.

Na decennia van fundamenteel onderzoek, heeft de industrie de technologische haalbaarheid op een hoger niveau gebracht. Uit demonstratieprojecten blijkt dat op een aantal vlakken technologische doorbraken nodig zijn om competitief te worden met traditionele systemen. De koplopers in de wereld zijn Japan, Z-Korea, VS. In de EU zijn de Scandinavische landen en Duitsland de frontrunners. De EU probeert Japan en de VS bij te houden op het vlak van ontwikkeling en demonstraties.

POM Antwerpen neemt deel als projectpartner aan het project "Waterstofregio 2.0" in kader van het **Interreg V programma Vlaanderen – Nederland** tezamen met Colruyt Group, E-Trucks Europe, VDL

ETS, Hydrogenics, European Clean Fuel Company, POM West-Vlaanderen, SPK, Automotive NL, ISVAG. WaterstofNet vzw is trekker van het project.

Het voorstel kadert in Programmaprioriteit 2A: “Het bevorderen van energie efficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in bedrijven, door demonstratie van toepassingsmogelijkheden van innovatieve maatregelen en technieken.”

POM Antwerpen wil op een selectie van bedrijventerreinen binnen haar werkingsgebied innovatieve oplossingen onderzoeken in het kader van productie en gebruik van waterstof als energiedrager.

Deelname aan het project werd goedgekeurd in april 2016. POM Antwerpen organiseerde in juni 2017 een succesvolle infosessie over waterstof en zijn toepassingen in Kalmthout.

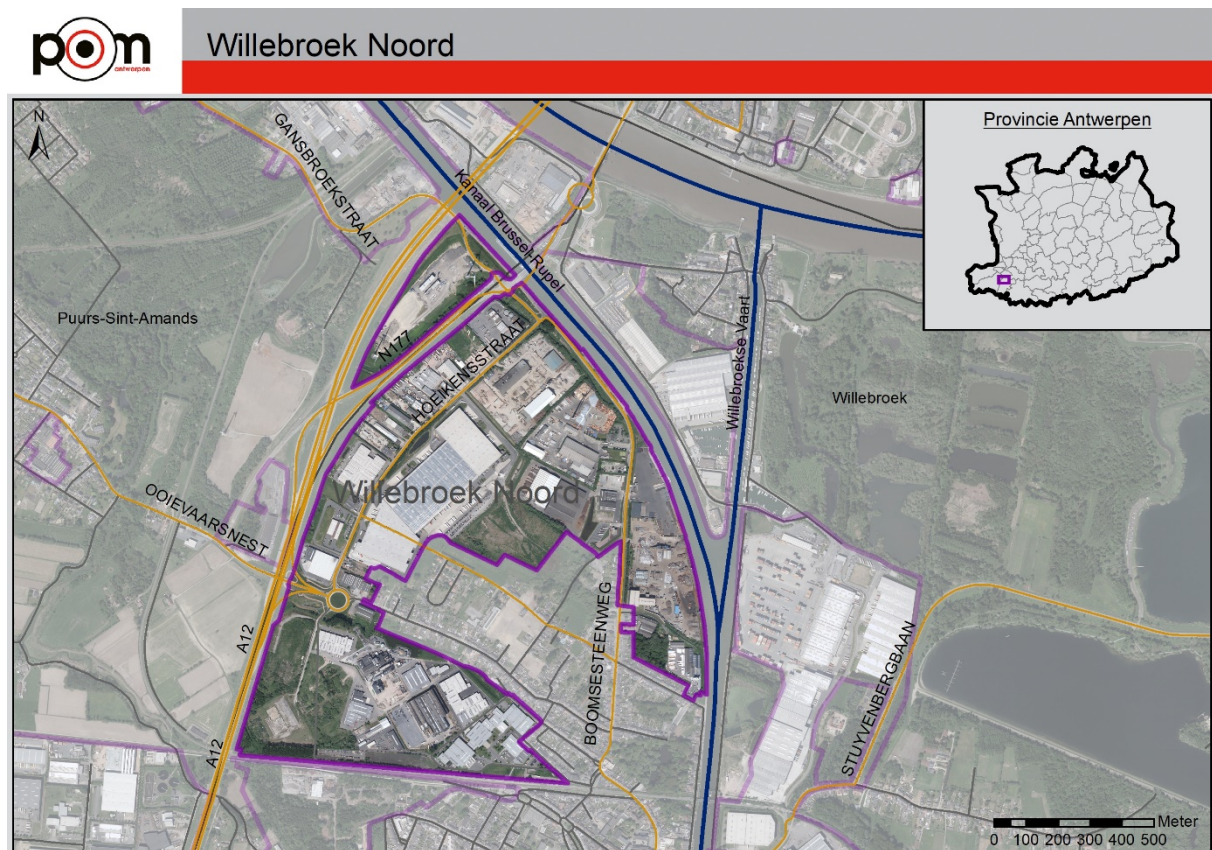
De volgende bedrijventerreinen werden gekozen om binnen de haalbaarheidsstudie te onderzoeken:

- Rijkmaker - Kalmthout/Essen
- Pullaar-Puurs

Studiebureau Sweco voert het onderzoek uit. De opvolging en coördinatie gebeurt door POM Antwerpen.

20. Willebroek Noord

Projectmanagers	Hilde Kegels Dirk Cleiren
-----------------	------------------------------

Dit brownfieldproject heeft tot doel het bedrijventerrein grondig te herordenen en alle ruimte optimaal voor economische activiteiten te benutten. De krijtlijnen van deze ontwikkeling worden bepaald door het PRUP Willebroek Noord, het protocol Willebroek Noord en het PPS-contract met Group Bernaerts en de gemeente.

De projectontwikkelaar en de overheden in het Beleidsoverleg – waarvan POM de begeleiding op zich neemt – ondernamen in 2018 verdere stappen in de afwerking van Willebroek Noord. De belangrijkste realisatie in 2018 was de verdere invulling van de zone tussen Appeldonkstraat en de spoorweg met extra bedrijfsgebouwen, een definitieve locatie voor een containerpark en concrete afspraken en timing voor de vervollediging van de Brownfieldlaan. De afwerking van de groenbuffers is in voorbereiding. De besprekingen en studies werden verder gezet ter voorbereiding van de laatste ingrepen om de waterhuishouding voor het ganse projectgebied Willebroek Noord grondig te verbeteren. In het kader van dit laatste werkpunt werden in 2018 grote vorderingen gemaakt bij de opmaak van de plannen voor het verleggen van de waterloop 6.03.13 met een aangrenzende ontsluitingsweg.

Addendum verdere aanleg Brownfieldlaan

De verdere uitvoering van het PPS-contract verliep niet zoals verwacht omwille van een aantal discussiepunten zoals nog niet verleende vergunningen, het uitblijven van de verdere aanleg van de Brownfieldlaan en de vestiging van het gemeentelijk containerpark. Hiervoor werd op 5 september een addendum nr. 4 bij de overeenkomst “PPS Brownfieldproject Willebroek Noord” goedgekeurd waarin de garanties en engagementen tot uitvoering door de PPS-partners worden vastgelegd.

In essentie komt het ontwerpaddendum neer op:

- een gegarandeerde realisatie van de volledige Brownfieldlaan met strikte timing mits alle vergunningen bekomen worden;
- deelname door het gemeentebestuur in de kosten van de Brownfieldlaan;
- financiële garanties, boetes en indeplaatsstelling indien de private partner zijn engagementen niet zou nakomen.

Voor de garantstelling wordt het uitstel dat de gemeente krijgt voor de betaling van het containerpark gecombineerd met de garantstelling door de moederholding van Group Bernaerts, vergezeld van een pandovereenkomst waarbij de middelen op een geblokkeerde rekening worden geparkeerd.

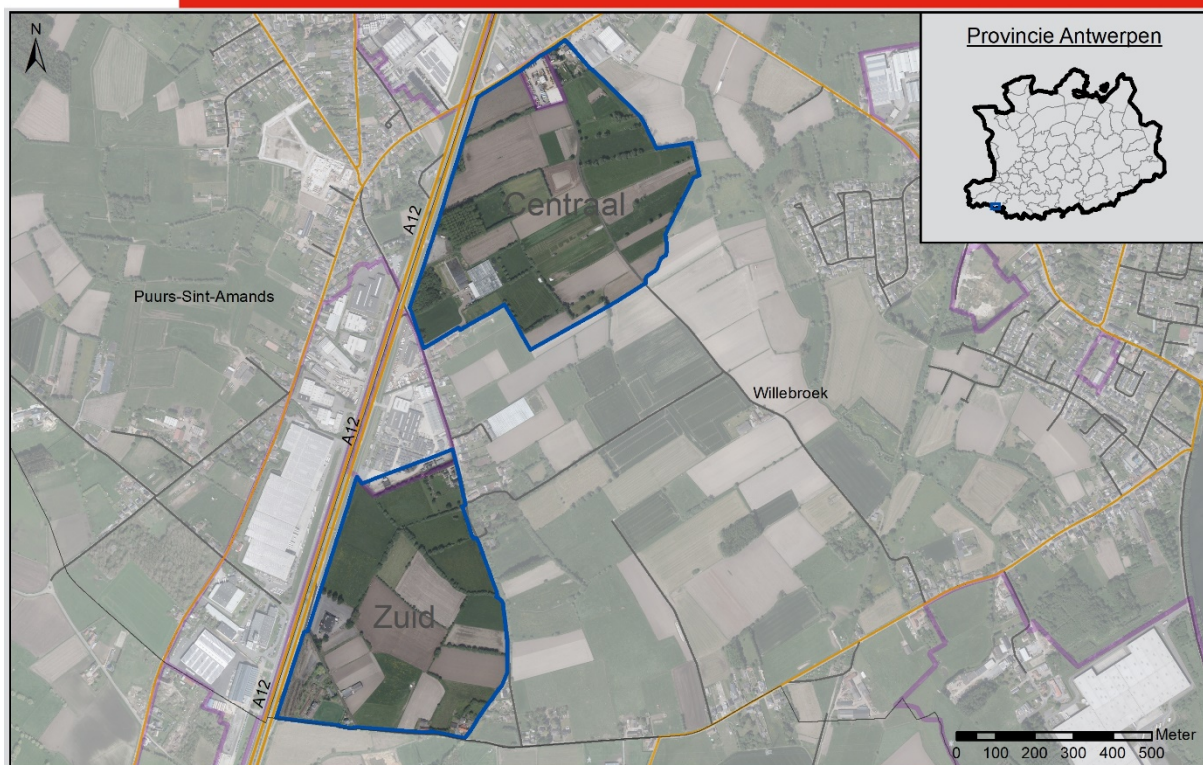
21. Willebroek Zuid en Centraal

Projectmanager	Els Kenis
----------------	-----------

De provincie heeft het studie bureau GRONTMIJ (nu SWECO) de opdracht gegeven twee Provinciaal Ruimtelijke Uitvoeringsplannen (PRUP's) op te maken voor de “ontwikkelingszone centraal” en de “ontwikkelingszone Zuid” inclusief ontsluitingsweg”. De ontwikkeling van deze regionale bedrijventerreinen maken deel uit van de PPS tussen POM Antwerpen, de gemeente Willebroek en de NV Vaartland. Deze procedures werden stilgelegd omdat de ontsluitingsproblemen de ontwikkeling van de terreinen belemmerd.

Willebroek Centraal en Zuid

POM Antwerpen heeft in 2015 SWECO de opdracht gegeven de ontsluiting van het bestaande industrieterrein Kersdonk naar de A12 te onderzoeken. In december 2016 keurde de intergemeentelijke begeleidingscommissie (IGBC) de startnota goed voor de ontsluiting van Kersdonk naar de A12. In 2017 werden hiervoor de verschillende scenario's onderzocht en doorgesproken met de gemeenten. Een projectnota werd door SWECO opgemaakt. Op 5 september vergaderde de intergemeentelijke begeleidingscommissie over de projectnota. Er werd consensus bereikt over de inhoudelijke aspecten van de projectnota en de voorontwerpplannen.

Een nieuw overleg, specifiek over de financiering, moet nog georganiseerd worden.

22. Wilrijk Terbekehof

Projectmanager	Daan Ongkowidjojo
----------------	-------------------

Het projectgebied omvat de bestaande bedrijvzones 'Terbekehof' en 'Kernenergie', gelegen langs de A12 op het grondgebied van de Stad Antwerpen (district Wilrijk). Met financiële ondersteuning van POM Antwerpen, via het project "Duurzame acties op bedrijventerreinen", nam de bedrijvenvereniging "Handel en Industrie Wilrijk" (H.I.W.) in de loop van 2009 het initiatief om haar visie op te maken voor de toekomst van het bedrijventerrein.

Terbekehof

Studiebureau Omgeving cvba werkte een masterplan uit met elementen zoals beeldkwaliteit, verkeerscirculatie, bewegwijzering, inbreiding, heraanleg openbaar domein en waterhuishouding. Met bijkomende financiële steun van het Agentschap Ondernemen werkten POM Antwerpen en de bedrijvenvereniging H.I.W. nadien samen een vervolgproject uit rond mobiliteit en waterhuishouding:

- Het thema 'mobiliteit' omvat de planning van de heraanleg van het openbaar domein;
- Het thema 'waterhuishouding' betreft een project voor de realisatie van een gescheiden rioleringsstelsel en een waterbuffering voor het bedrijventerrein.

De heropwaardering wordt in twee fases opgedeeld:

- Fase 1: Oudebaan – wegenis- en rioleringswerken, groen elementen
- Fase 2: Terbekehofdreef, Dynamicalaan en een deel van de Moerelei – wegenis- en rioleringswerken, groen elementen, waterbuffer en warmtenet

De wegenis- en rioleringswerken van **fase 1 Oudebaan** werden in mei 2018 afgerond (gesubsidieerd door Vlaio, gefinancierd door rio-link en district Wilrijk).

Als **tweede fase** in de realisatie van het masterplan en beeldkwaliteitsplan Terbekehof wordt de Terbekehofdreef, de Dynamicalaan en een deel van de Moerelei (tussen de Fotografielaan en de Terbekehofdreef) vernieuwd. Dit houdt een vernieuwing van de bovenbouw (met inbegrip van parkeerplaatsen, voetpaden, fietspaden en groen), de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel met collectieve waterbuffering en de aanleg van een warmtenet in. De partners in dit project zijn POM Antwerpen, District Wilrijk, Stad Antwerpen, rio-link en ISVAG.

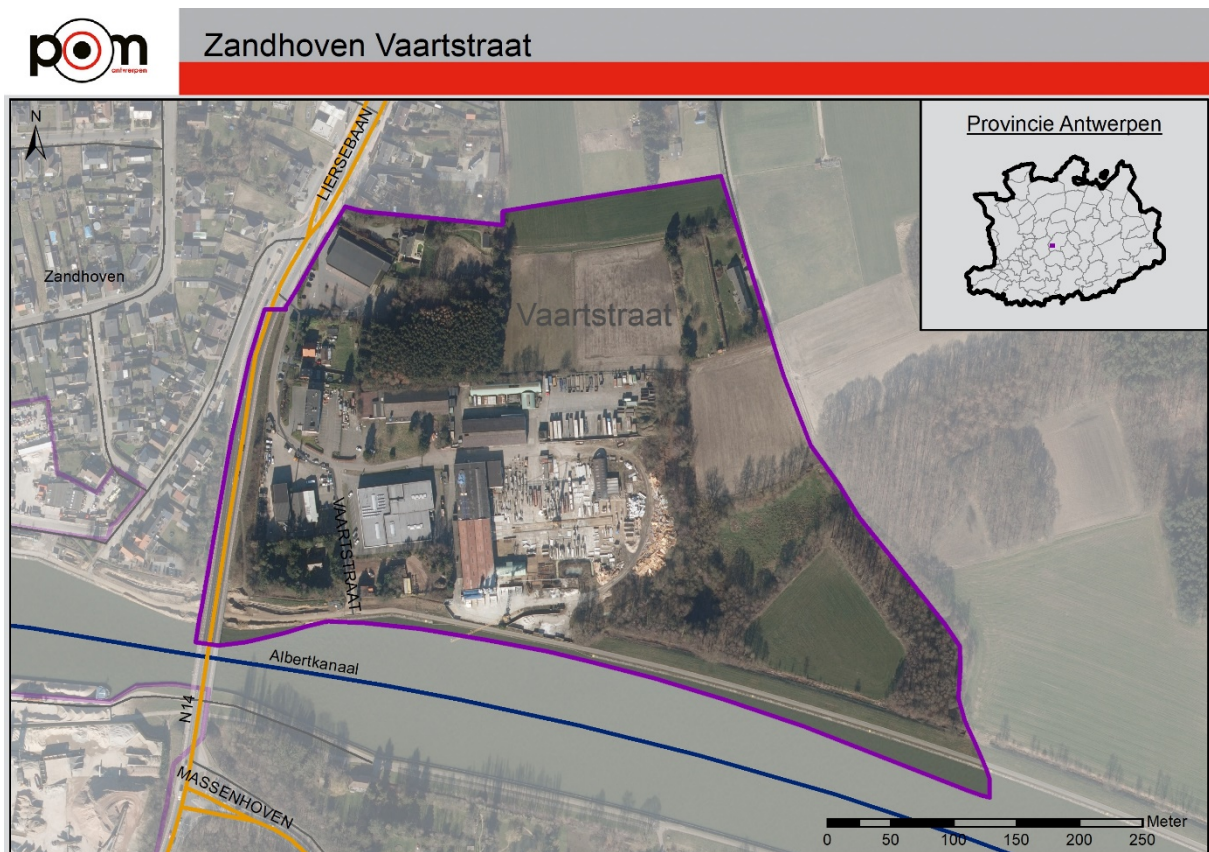
De vergunning is via rio-link eind juni 2017 aangevraagd. De werken starten in het voorjaar van 2019 en nemen ruim twee jaar en half jaar in beslag.

Het engagement van de POM Antwerpen is het aantrekken van de subsidie bij Vlaio en de algemene coördinatie van de uitvoering van de werken. De technische en kwalitatieve opvolging van de werken wordt gedeeld met het district Wilrijk, Rio-Link en ISVAG.

In 2018 kreeg POM subsidie van Vlaio voor de geplande herinrichtingswerken. De uitvoering van de werken werd gegund aan Besix Infra NV.

23. Zandhoven Vaartstraat

Projectmanager	Isabelle Verdonck
----------------	-------------------

Op het terrein Zandhoven Vaartstraat is een oppervlakte van 4 ha bestemd als bedrijventerrein maar niet als dusdanig benut. Een belangrijk knelpunt in de ontwikkeling van de onbenutte terrein is het ontbreken van een goede ontsluiting.

POM wil in samenwerking met het gemeentebestuur en NV De Scheepvaart de onbenutte terreinen activeren.

In 2016 werd het voorbereidend studiewerk voor de opmaak van een RUP uitgevoerd en werden de contouren van het RUP bepaald in overleg met de diverse eigenaars.

Het RUP is noodzakelijk om de activering van onbenutte percelen op het reeds bestemde deel mogelijk te maken en de herbestemming van agrarisch gebied naar lokaal bedrijventerrein. Diverse gesprekken met huidige gebruikers en zonevreemde bedrijven van de gemeente zijn gevoerd om de ruimtebehoefte te bepalen.

Na het openbaar onderzoek en de definitieve goedkeuring van het RUP in het najaar van 2017 is POM onderhandelingen gestart met de gemeente en De Scheepvaart om een samenwerkingsovereenkomst af te sluiten voor de realisatie van het terrein i.s.m. de verschillende eigenaars.

POM heeft in 2018 overleg gepleegd met alle eigenaars in het gebied waaronder De Vlaamse Waterweg.

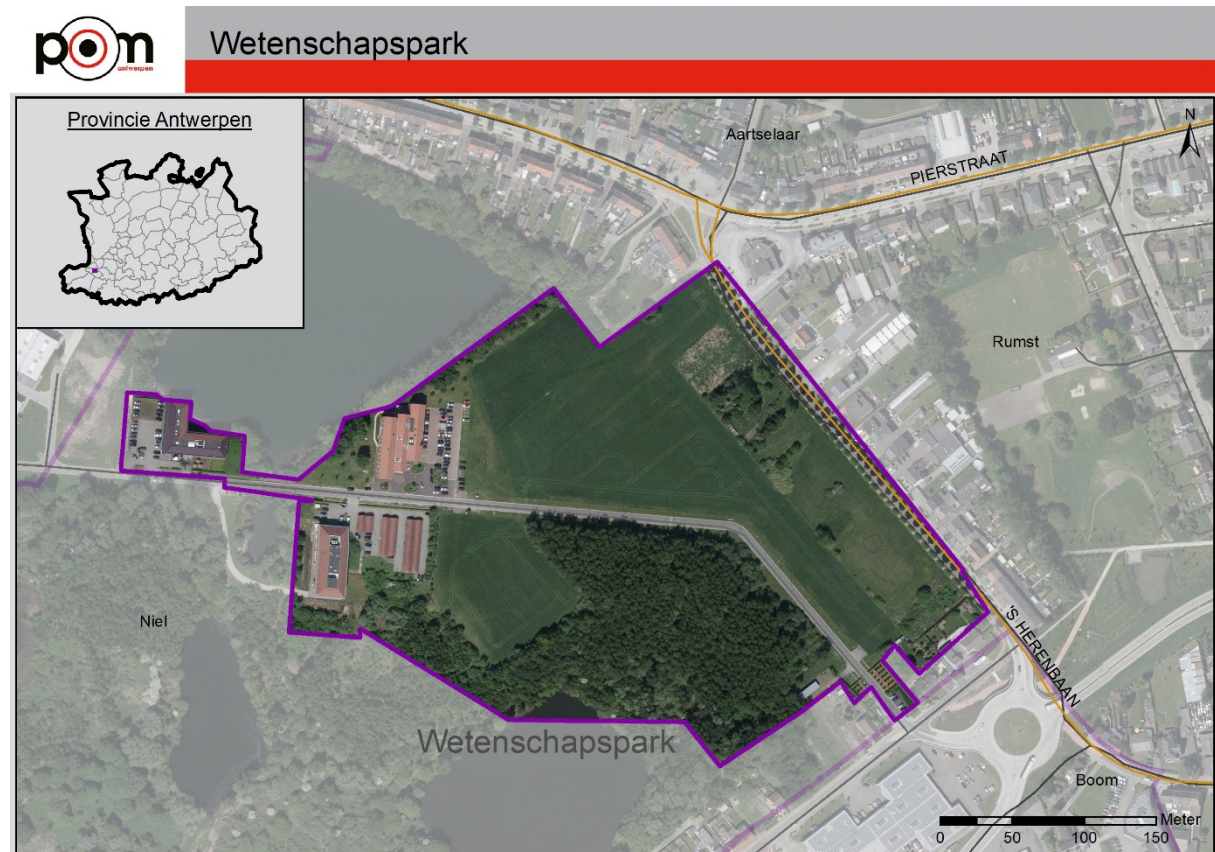
De onderhandelingen met DVW verlopen zeer moeizaam; POM heeft een samenwerkingsvoorstel gelanceerd voor DVW en de gemeente om tot een realisatie te komen.

Hierop is in 2018 geen duidelijk antwoord gekomen.

II BEDRIJFSINFRASTRUCTUUR

Wetenschapspark Universiteit Antwerpen

Projectmanagers	Geert Penneman
	Jade Verrept

1. Park

POM Antwerpen beschikt op het park over 55.000 m² te ontwikkelen vloeroppervlakte. Deze ruimte kan worden ingenomen door bedrijven die wensen te investeren in een eigen bedrijfspand of door eigen projectontwikkeling waarbij POM Antwerpen ruimte realiseert en deze verhuurt / ter beschikking stelt. POM Antwerpen wil de interesse voor het wetenschapspark maximaal valoriseren. De unieke kans biedt zich aan om echt werk te maken van een innovatieve bedrijfscluster rondom de Universiteit Antwerpen. Daarom wenst POM Antwerpen in te zetten op de ontwikkeling van (1) een multifunctionele bedrijfshal van 1.500 m² netto vloeroppervlakte en (2) een kantoorgebouw van 4.000 à 4.500 m² netto vloeroppervlakte. Deze keuzes zijn ingegeven op basis van enerzijds behoeften van aanwezige ondernemers op het park en anderzijds door vragen vanuit de markt waarop we vandaag niet kunnen inspelen. Met het oog op de overdracht aan de gemeente Niel van het openbaar domein heeft POM het, op verzoek van de gemeente Niel, een opsmuk gegeven.

Op 15 maart 2018 gunde het directiecomité de opdracht voor een heraanleg van de Galileilaan aan Houwelijckx Wegenbouw NV. De POM administratie kijkt toe op de uitvoering van de werken.

De toplaag van de Galilleilaan werd vernieuwd, voetpaden in waterdoorlaatbare klinkers en fiets-suggestiestroken werden aangelegd. Ook een publiek toegankelijke parking voor 60 voertuigen werd aangelegd. Om wild parkeren te vermijden werden in grondstroken haagjes aangeplant.

2. Incubator Darwin

In 2018 maakte incubator Darwin haar derde werkingsjaar rond. Jonge, innovatieve bedrijven die openstaan voor samenwerking met de universiteit werken er hard aan hun toekomst. Vandaag huisvesten we een 20tal bedrijven, goed voor een bezetting van 97%. Ondernemers appreciëren de infrastructuur, de ontzorgende diensten zoals onthaal en gebouwbeheer en de expertise vanuit de onderzoeksgroepen aan de Universiteit Antwerpen en de partners die Darwin rond zich heeft verzameld. Dat bovendien het merendeel van deze bedrijven een hechte band heeft met de UAntwerpen bewijst dat we in ons opzet slagen om een waardevol en kennisintensief bedrijven-netwerk rond de Universiteit te verenigen. Het voorbije jaar zette de incubator in op de organisatie van verschillende evenementen en opleidingen. POM Antwerpen zet vanuit het wetenschapspark sterk in op het faciliteren van innovatieve ecosystemen. In 2018 werd op die manier eu.reca vzw aangetrokken, een organisatie die binnen het respiratoire domein rond verschillende thema's onderzoekers, artsen en bedrijven met elkaar in contact brengt en inzet op de ondersteuning van respiratoire start-ups.

3. Doorgroeigebouw Archimedes

Doorgroeigebouw Archimedes huisvest anno 2018 4 ondernemingen en telt een bezettingsgraad van 100%. De huurders van dit gebouw worden mee betrokken in de activiteiten die Darwin organiseert om op die manier volop in te zetten om netwerking en kennisdeling tussen starters en meer mature KMO's.

4. Multifunctionele bedrijfshal

De realisatie van deze multifunctionele bedrijfshal moet een oplossing bieden aan bedrijven die box-in-box laboruimte wensen te installeren, bedrijven die nood hebben aan meer rudimentaire werkateliers of opslagruimten. Vandaag beschikt het wetenschapspark niet over dergelijke accommodatie.

Inzake marktvraag is POM reeds zo goed als zeker van een afname van 30% aan Anicells, een ambitieus EFRO dossier van POM Antwerpen, UZA en UAntwerpen waarbij gespecialiseerde laboinfrastructuur

wordt uitgebouwd om bedrijven actief in de ontwikkeling van geneesmiddelen op basis van celtherapie te faciliteren. Ook kan deze hal fungeren als doorgroeifaciliteit voor de huidige ondernemers in de labo's van incubator Darwin, die momenteel allemaal benomen zijn en waar verschillende klanten reeds informeren naar uitbreiding.

In 2017 werden hier dan ook de eerste stappen in gezet door het opstellen van het 'Programma van Eisen' voor deze bedrijfshal. Op 10 mei 2017 werd dit project definitief goedgekeurd. Het doel van Anicells is tegemoet komen aan de nood van bedrijven om toegang te krijgen tot GMP-gecertificeerde faciliteiten. Hiervoor richt het project zich tot de uitbouw van een accelerator om de onderzoeksresultaten in het domein van de celtherapie te valoriseren aan hand van enkele specifieke activiteiten.

Ter uitvoering van dit project heeft POM Antwerpen in overleg met UA en UZA een bestek klaargemaakt voor een openbare aanbesteding voor de bouw van vier cleanrooms klasse B. De opdracht welke de werfopvolging en coördinatie omvat werd aan CRC Engineering toegekend. Op 1 februari 2019 kan de bouw van start gaan.

5. Log!Ville

VIL, de speerpuntcluster voor de logistieke sector, en POM Antwerpen willen door middel van een EFRO-project een doorslaggevende en blijvende bijdrage leveren in de valorisatie van de logistieke kennis en innovatie door de bouw en de inrichting van een landmark belevings- en demonstratiecentrum dat focust op de logistiek in zijn totaliteit.

Het gebouw van 2000 m² omvat een virtueel gedeelte (800 m²) met o.a. multimedia materiaal en virtual reality, een fysiek modulair gedeelte met variabele zones (500m²), een open test gedeelte (400m²) voor bedrijven en onderzoeksinstellingen en een gedeelte kantoren en vergaderzalen (300m²).

Het logistiek demonstratiecentrum creëert een inspirerende omgeving voor alle Vlaamse ondernemingen uit de logistieke sector om innovatieve technologieën en concepten, live en virtueel, te demonstreren en te beleven.

Eind 2017 werd dit EFRO-project goedgekeurd. POM Antwerpen is bereid om op te treden als bouwheer van het logistiek demonstratiecentrum en ontzorgt daardoor het Vil van alle bouwtechnische problemen. VIL kan zich daardoor volledig toespitsen op zijn kentaken binnen het EFRO project.

Het directiecomité keurde op 22 november 2018 het gunningsverslag goed en gunde de opdracht

voor de bouw van het centrum aan Cordeel nv uit Temse.

6. Wetenschapspark: ecosystemen

POM Antwerpen wil inzetten op de uitbouw/het aantrekken van kennisclusters naar het wetenschapspark. Op die manier kunnen we immers maximaal R&D bedrijven aantrekken, samenwerking met kennisinstellingen faciliteren en de onderlinge samenwerking tussen bedrijven stimuleren. En daar draait het op een wetenschapspark uiteindelijk allemaal om.

eu.reca (European Respiratory Cluster Antwerp) vzw werd opgericht medio 2018 met POM Als mede-oprichter. Door de oprichting van deze cluster, specifiek gericht op “gezonde longen”, willen we een aantrekkingspool creëren voor jonge en gevestigde bedrijven die actief zijn in deze interessante niche en hen een cluster aanbieden waar ze kennis kunnen opbouwen, uitwisselen en contacten kunnen leggen. Het project wordt getrokken door een projectteam bestaande uit Frank Pieters (bestuurder /consultant) in verschillende binnen- en buitenlandse bedrijven actief in de respiratoire geneeskunde en Jade Verrept, clustermanager op het wetenschapspark. Daarnaast werd er reeds een Adviesraad opgericht die vertegenwoordigers uit academische wereld, artsen, ondernemers en andere experts omvat. Inhoudelijk focust eu.reca op de organisatie van workshops en symposia (onder meer rond luchtkwaliteit en connected health), de ondersteuning van start-ups en het faciliteren van contacten tussen investeerders en bedrijven. Vanuit de cluster kon Fluida worden overtuigd zijn R&D afdeling onder te brengen in incubator Darwin. Met twee anderen worden gesprekken gevoerd.

eu.reca telt eind 2018 zo'n 750 leden, een honderdtal artsen, onderzoekers en ondernemers nam in 2018 deel aan workshops.

III BEDRIJFSVERSTERKENDE PROJECTEN

Projectmanagers	Kathleen Art Sara Landuydt Jill Van Hoydonck
-----------------	--

1. Investeringspromotie

In 2011 ondertekenden POM Antwerpen en de stadsprovincie Chongqing in China een vriendschapsakkoord, met het engagement om op meerdere vlakken samenwerking te bevorderen. Naast de bevordering van economische uitwisselingen, staan ook samenwerkingen op vlak van overheid en onderwijs centraal. De samenwerking met Chongqing wordt onderhouden door onze permanente vertegenwoordiger ter plaatse, Su Zeng, die de huidige projecten dagdagelijks opvolgt en opportuniteiten voor nieuwe projecten bekijkt.

Su Zeng ontving op 16 september 2018 het ereteken van Officier in de orde van Leopold II, uitgereikt door Belgisch Ambassadeur in China, Marc Vinck, tijdens een huldiging op de Belgische ambassade in Beijing, in aanwezigheid van Gouverneur Cathy Berx en POM Directeur Luc Broos. De inspanningen van Zeng Su hebben gedurende de afgelopen 7 jaar een belangrijke meerwaarde betekend voor de provincie Antwerpen en bij uitbreiding ook voor België. Hij is er in geslaagd om binnen de regio van Chongqing tot op het hoogste niveau banden aan te halen met zowel overheids-instanties, lokale bedrijven als onderwijs-instellingen. Naast de bekendmaking en positionering van de provincie Antwerpen en haar troeven, werden meerdere concrete samenwerkingsprojecten opge-start tussen relevante partners in Antwerpen en Chongqing.

2. THE ANTWERP FORUM

Samen met de Belgisch-Chinese Kamer van Koophandel (BCECC) organiseerde POM Antwerpen op 26 en 27 April 2018 de vierde editie van *THE ANTWERP FORUM – Linking business between China and Europe*. Dit business forum heeft als doelstelling Europese en Chinese zakenmensen samen te brengen, nieuwe contacten en samenwerkingen te initiëren en potentiële investeringen te stimuleren. Het forum kende reeds voorgaande edities in 2011, 2013 en 2015. Het centrale thema van deze editie was opgebouwd rond de vraagstelling “*Will China take the lead? ... and what’s in it for Europe?*” – *How striving for an innovative and sustainable economy will reinforce China’s global position*.

Voor de organisatie konden POM Antwerpen en BCECC rekenen op de steun van Antwerp Management School als academische partner, de Provincie Antwerpen als main partner en Antwerp World Diamond Center (AWDC) en de haven van Antwerpen als diamond sponsors. Daarnaast werd

het forum mee uitgedragen door VOKA Mechelen-Kempen, Flanders Cleantech Association en de Belgische afdeling van China Council for the Promotion of International Trade (CCPIT).

In totaal namen een 160-tal vertegenwoordigers uit het Chinese en Belgische/Europese bedrijfsleven, overheid en academische wereld deel aan het forum. Onder hen waren een 50-tal zakenlui en officials uit China, uit de regio's Chongqing, Shaanxi, Tianjin en Jilin. De vertegenwoordigde sectoren waren voornamelijk cleantech, logistiek, handel en productie.

Het programma bestond uit verschillende speeches en debatten, stuk voor stuk gericht op zaken doen tussen Europa en China. De sprekers die aan bod kwamen hadden niet alleen een uitgebreide ervaring binnen hun vakgebied, maar vertegenwoordigden ook de interculturele samenwerking tussen China en Europa.

Naast inhoudelijke sessies waren er verschillende netwerkmomenten in het programma opgenomen, die de deelnemers de mogelijkheid boden om onderlinge contacten aan te gaan. THE ANTWERP FORUM 2018 was inhoudelijk een zeer sterke editie, maar het aantal aanwezigen lag iets lager dan de voorgaande edities, hoewel er 4 sterke Chinese delegaties aanwezig waren. De formule zal na grondige evaluatie worden aangepast.

Meer informatie: www.theantwerpforum.be

3. I²PCC: Interprovinciaal Internationaliseringsproject China Cleantech

In 2018 ging het Interprovinciaal Internationaliseringsproject China Cleantech van start, met POM Antwerpen als één van de partners. I²PCC is een interprovinciaal project dat de Vlaamse cleantech bedrijven laat kennismaken met het potentieel en belang van de Chinese markt, om zo samenwerkingen en projecten te stimuleren.

Hiervoor werken de provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen en Vlaams Brabant nauw samen met Cleantech Flanders, Flanders Investment & Trade (FIT), en de Chinese zusterregio's van de provincies (Chengdu, Chongqing, Guangdong, Hebei en Shaanxi).

Alle Vlaamse provincies hebben een - vaak jarenlang - partnerschap met een zusterregio in China, waarbij de nadruk ligt op economische samenwerking. Doordat I²PCC specifiek focust op deze bestaande samenwerkingsrelaties, wordt een interessant netwerk ter beschikking gesteld van de Vlaamse cleantech bedrijven.

Concreet omvat het I²PCC project een traject van informatiesessies, een bedrijfsmissie naar de verschillende Chinese regio's en gerichte inkomende bezoeken van Chinese delegaties. De bedrijfsmissie zal gekoppeld worden aan de prinselijke missie naar China in November 2019, onder het

voorzitterschap van H.K.H. Prinses Astrid, en zal de verschillende partnerregio's van de Vlaamse provincies in China aan doen.

Voor de verwezenlijking van dit interprovinciale project, ontvangt I²PCC financiële steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).

4. Facilitatie samenwerkingen hoger onderwijs

Het vriendschapsakkoord tussen POM Antwerpen en de municipaliteit Chongqing resulteerde reeds in twee langdurige samenwerkingen op academisch vlak.

- *Logistiek*

In 2013 werd door de Universiteit Antwerpen en Chongqing University het Joint International College of Logistics opgericht, dat een tweejarige masteropleiding in logistiek aanbiedt aan studenten in Chongqing. Het programma wordt door de universiteiten in onderling overleg opgesteld en jaarlijks doceren vier professoren van Universiteit Antwerpen een vak binnen deze opleiding. Daarnaast zijn er ook uitwisselingen van studenten: studenten uit Chongqing kunnen zich aanmelden voor een masteropleidingen bij C-MAT en Chongqing University organiseert jaarlijks een summer school voor 10-15 studenten logistiek aan UA.

- *Management*

In 2018 faciliteerde POM Antwerpen ook voor Antwerp Management School verdere contacten in Chongqing. Dit resulteerde in de aanloop voor concrete samenwerkingen met de lokale onderwijsinstellingen Chongqing University - School of Economics and Business Administration (Master of Finance) en Chongqing Technology and Business University (Master of Global Supply Chain Management)

- *Revalidatiewetenschappen*

Sinds eind 2014 zijn er nauwe contacten tussen Chongqing Medical University en Universiteit Antwerpen voor een samenwerking rond de opleidingen binnen de revalidatiewetenschappen. Op vraag van Chongqing Medical University werkte Universiteit Antwerpen inmiddels een op maat gemaakt programma uit, dat de studenten uit Chongqing voorbereidt op het Engelstalig masterprogramma in Antwerpen. Jaarlijks bezoeken een groep Chinese studenten de Universiteit Antwerpen tijdens een Summer/Winter School, om een idee te krijgen van wat de opleiding in Antwerpen voor hen te bieden heeft. Voor het academiejaar 2018-2019 volgen 3 Chinese studenten het masterprogramma en 5 studenten het schakelprogramma. 5 masterstudenten van UAntwerpen lopen dit academiejaar stage in Shanghai.

5. Missies en bezoeken

Van 15 tem 19 september 2018 bezocht Luc Broos een bezoek aan Beijing en Tianjin, voor de officiële uitreiking van het ereteken aan medewerker Zeng Su en een bedrijfsbezoek op uitnodiging van Tianjin Binhai New Area.

Van 20 tem 27 oktober 2018 ondernam Sara Landuydt een werkbezoek aan Beijing, Chongqing en Chengdu, in het kader van oa het project I²PCC en de samenwerkingen tussen Antwerp Management School en de onderwijsinstellingen in Chongqing.

6. Inkomende delegaties

Ook in 2018 ontving POM Antwerpen enkele Chinese delegaties (economisch, officieel en academisch), die in contact gebracht werden met lokale actoren in de provincie Antwerpen om de mogelijkheid tot samenwerking te onderzoeken. De delegaties die ontvangen werden: YuXinOu (logistiek), Chongqing Technology and Business University, CQ Environmental Protection Bureau, Chongqing Shuangqiao Development Zone.

7. Speerpuntsector creatieve economie: Designplatform ANTWERP. POWERED BY CREATIVES

In november 2014 lanceerden provincie Antwerpen (via POM), stad Antwerpen, De Winkelhaak, Universiteit Antwerpen, Antwerp Management School en Sint Lucas (Karel de Grote-Hogeschool) het designplatform ANTWERP. POWERED BY CREATIVES. (APBC).

Met twee digitale platformen (community.apbc.be en corporate.apbc.be) heeft APBC een sterke online aanwezigheid uitgebouwd, met inmiddels meer dan 1.800 leden. Daarnaast worden ook tal van fysieke acties en evenementen georganiseerd:

- Buzzkruit: een traject dat afgestudeerden verbindt met het professionele werkveld.
- Award Winning Designers: een overzicht van Antwerpse ontwerpers en hun opdrachtgevers die in het afgelopen jaar in de prijzen vielen met hun ontwerpen
- Netwerking: kleine en grootschalige netwerkevents voor de creatieve sector
- Sprekersacademie: een opleidingsmodule die (creatieve) ondernemers begeleidt om hun presentatieskills naar internationaal niveau te tillen en hen voorbereid op deelname aan gerenommeerde conferenties en beurzen
- Cross-sectoriële kennismaking: Introductie van de meerwaarde van design in andere sectoren
- Co-creatietrajecten: kmo's worden gematcht met een creatieve expert om gedurende een 3-tal maanden te werken op een concrete innovatie-uitdaging waar de kmo mee te kampen heeft

Binnen het Europees project "ANTWERP. POWERED BY CREATIVES. CONNECTING THE DOTS." (EFRO) werkte het partnership van APBC in 2016-2018 nauw samen met stad Mechelen, stad Turnhout en

Strategische Projectenorganisatie Kempen (SPK). Het project stimuleerde cross-sectorale samenwerkingen tussen creatieve en reguliere sectoren in de provincie Antwerpen, om innovatie te stimuleren. Hiertoe werden onder meer co-creatietrajecten, workshops, bedrijfsbezoeken, opleidingen en netwerkevenementen georganiseerd.

Naast de eigen werking, ondersteunden POM en APBC ook enkele andere initiatieven die de waarde van creativiteit centraal stellen en Antwerpen als creatieve en innovatieve regio op de kaart zetten. Zo werden de schouders mee gezet onder o.a. het driedaags creatief festival 'Us by Night', een initiatief van Antwerpse creatieve ondernemers met internationale ambitie.

Meer informatie: www.apbc.be

8. Zo werkt het, voor job, diploma en cv

Zowerkthet.be is een online platform dat werkzoekenden bruikbare antwoorden en persoonlijke ondersteuning geeft in hun zoektocht naar extra kwalificatie, herscholing, heroriëntering en zelfwaardering. De site mocht in 2018 rekenen op een 70-tal bezoekers per dag. De aanlevering van nieuwe actuele content werd gegarandeerd door de aankoop van een nieuwe tool, Flowbox. Een succes, bleek al snel, want de site mocht meer bezoekers dan het jaar voordien verwelkomen.

In 2018 ging het team van Zo werkt het op tournee in Turnhout. Het is eens wat anders: gecoacht worden door 3 specialisten aan boord van een binnenschip en vervolgens naar huis gaan met het perfecte cv en bijpassende professionele portretfoto. Het 'Zo werkt het' pop-up team meerde met Boothuis Brauhaus aan in Turnhout op woensdag 7 en donderdag 8 februari. Wie zich inschreef kon er langsgaan voor een uurtje intensieve persoonlijke coaching. Nina Timmermans van Kessels en Smit bracht talenten in kaart, acteur Maxime De Winne gaf bruikbare tips voor die meer dan geslaagde eerste indruk en CV-wizard en Zo werkt het bezielster Kathleen Art keek cv's na, gaf loopbaanadvies en sollicitatietips. Tot slot kon wie dat wilde ook nog voor een professionele portretfoto terecht bij Guillaume Van Laethem. Tijdens deze twee dagen werden 45 mensen op weg geholpen. Nog in Turnhout ging het Zo werkt het team op 12 februari een dagje coachen bij de laatstejaarsstudenten Office Management van de Thomas More Hogeschool op Campus Blairon. 14 studenten schreven zich hiervoor in.

Op 3 en 4 mei ontving het team van Zo werkt het 44 mensen tijdens een pop-up in het Spindokterkantoor in Zurenborg, Antwerpen.

Kathleen Art verbeterde cv's, Katrin Poels (Levanto, WIJ2) gaf loopbaanadvies en Wouter Kersbergen maakte portretfoto's van werkzoekenden tijdens het tweede Part of Antwerp Jobevent op 20 september in het Havenhuis. Tientallen werkzoekenden schoven hiervoor geduldig aan.

9. We Are Chemistry

We Are Chemistry verzamelt bedrijven uit de chemische sector die op zoek zijn naar kersvers gediplomeerd talent. Studenten, leerkrachten en sollicitanten maken op wearechemistry.be kennis met de bedrijven via hun mindmaps en kunnen overgaan tot echte interactie met potentiële werkgevers tijdens het jaarlijkse jobevent. 18 bedrijven participeerden in 2018 aan de lustrumeditie van het event “Meet the pro’s, find the job”. 340 werkzoekenden en studenten bezochten het event op 21 maart in Congrescentrum Bluepoint te Berchem. Thema van deze 7de editie was: de veelvoud aan transsectorale supply chains die er vanuit de chemie zijn. Zo worden pet flesjes met bier gebrouwen in Bocholt bedrukt met voedselveilige inkt van Agfa en wordt het Vlaams administratief Centrum in Gent gebouwd met op maat gemaakte isolatiekits van Soudal dat op zijn beurt de grondstoffen voor de aanmaak ervan gaat halen bij Kaneka. Degelijke cross overs vergen innoverende geesten. Het is dan ook niet verwonderlijk dat volgens de data die sectorfederatie essenscia vlaanderen verzamelde bij haar leden, er vooral een tekort is aan ingenieurs en hogere technische profielen.

We Are Chemistry heeft ook interessante acties voor het onderwijs. Het regelt bedrijfsbezoeken bij de partnerbedrijven op vraag van leerkrachten secundair onderwijs en studentenverenigingen. Voor deze bedrijfsbezoeken is een gratis lesvoorbereiding beschikbaar.